

**Összegző jelentés az
Iskolai Közösségi Szolgálat
monitori látogatásairól**

2025. október

**Összeállította:
Lévainé Müller Katalin
Kalocsai Janka**

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
A közösségi szolgálat bevezetése, előzmények.....	3
A monitorozott intézmények jellemzői	5
A közösségi szolgálat céljai	6
A közösségi szolgálat megvalósulása az iskolában	8
A közösségi szolgálat koordinátora	12
A partnerintézményekkel történő együttműködés.....	17
A közösségi szolgálathoz kapcsolódó felkészítés és reflexió.....	22
A tanulók attitűdje.....	27
A közösségi szolgálat céljainak teljesülése	30
Kommunikáció	33
Nehézségek	34
A felsőoktatási felvételinél adható többletpontok.....	36
A közösségi szolgálathoz kapcsolódó iskolai dokumentáció	38
Jó gyakorlatok.....	39
Fejlesztési javaslatok	49
Összegzés.....	55

Bevezetés

A közösségi szolgálat helyzetfelmérő – tanácsadó – támogató célú monitoring programjára 2015 óta évente kerül sor. A monitoring elsődleges célja a program implementációjának támogatása, az Iskolai Községi Szolgálathoz kapcsolódó jó gyakorlatok gyűjtése, a célok végrehajtásának nyomon követése, valamint az iskolák szakmai támogatása.

A közösségi szolgálat megvalósításához kapcsolódó vizsgálatra minden évben 40 közintézményben kerül sor az Oktatási Hivatal (továbbiakban: OH) és a Nemzeti Pedagógus Karral (továbbiakban: NPK) kötött Együttműködési megállapodás alapján.

A monitoring vizsgálat három lépésből áll; első körben az intézményeknek kiküldünk egy online kérdőívet, majd a visszaérkezett válaszok alapján egy részletesebb vizsgálatra is sor került; ennek részeként második lépésben intézményvezetői és koordinátori interjúk, valamint a diákokkal fókuszcsoportos interjúk készülnek, illetve a vizsgálatot végző kormánytisztviselők áttekintik a közösségi szolgálathoz kapcsolódó hivatalos és tanügyi dokumentumokat is. Végezetül az interjúk alapján néhány kiválasztott intézményben az IKSZ-hez kapcsolódó iskolai jó gyakorlatokról részletesebb interjúk beszélgetésre is sor került a koordinátorokkal vagy intézményvezetővel. Az intézménylátogatások a 2024/2025 tanév második félévében zajlottak, a beszélgetések lebonyolítására online és személyes formában is lehetőség nyílt. A Jelentés a látogatások tapasztalatait összegzi azzal a céllal, hogy általánosságban képet adjon a program szakmai megvalósításáról, bemutassa az intézményekben működő jó gyakorlatokat, illetve az előző tanévi eredmények és a felmérés alapján javaslatokat fogalmazzon meg a közösségi szolgálat eredményesebb megvalósítása érdekében.

A közösségi szolgálat bevezetése, előzmények

A közösségi szolgálat „szociális, környezetvédelmi, a tanuló helyi közösségének javát szolgáló, szervezett keretek között folytatott, anyagi érdektől független, egyéni vagy csoportos tevékenység és annak pedagógiai feldolgozása¹”.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: Nkt.) alapján az érettségi vizsgák megkezdésének feltétele ötven óra közösségi szolgálat (továbbiakban: közösségi szolgálat) igazolt elvégzése, amit a 2012/2013-as tanévtől vezettek be. A közösségi

¹ 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

szolgálat igazolását először a 2106. január 1-je után megkezdett érettségi vizsga esetében kellett bemutatni.

Az interjúk tanúsága szerint az intézmények több mint felében már a közösségi szolgálat hivatalos bevezetését megelőzően is léteztek a programhoz hasonló tevékenységi formák. Ezek elsősorban az intézmények értékrendjéből és nevelési hagyományaiból fakadóan, különösen az egyházi fenntartású iskolák esetében voltak korábban is fellelhetők az iskolai életben. Az iskolán belüli tevékenységeket nézve is minden iskolában volt valamilyen formában előzménye a közösségi szolgálatnak. A diákok korábban is aktívan segítettek az iskolai rendezvények előkészítésében és lebonyolításában, valamint részt vettek az iskola környezetének szépítésében, díszítésében. A közösségi szolgálat intézményesített rendszerének bevezetése azonban lehetőséget teremtett arra, hogy ezek a korábban informális jellegű tevékenységek szervezettebb, átláthatóbb és dokumentálható keretek között valósuljanak meg.

Ahogy az alábbi interjúrészletek is mutatják, a tanulók rászoruló embereknek segítettek, szerveztek adománygyűjtést, illetve különböző rendezvényeken segédkeztek, szociális segítő feladatokat és karitatív tevékenységeket végeztek.

„Az iskolai közösségi szolgálat (IKSZ), mint önkéntes, segítő tevékenység korábban sem volt ismeretlen az iskola diákjai számára. Az IKSZ intézményi bevezetését megelőzően a diákok szabadidejükben, ellenszolgáltatás nélkül segítették az idős személyeket (pl. vásároltak számukra, olvastak nekik, beszélgettek velük), valamint nevelési intézményekben, óvodákban „népszerűsítő órákat tartottak”.

„Az iskolai közösségi szolgálat bevezetését megelőzően az istentiszteletek alatt ún. „gyermekszolgálat” működött. Ehhez a gimnáziumi tanulók segítségét kérték, akik a gyermekre vigyáztak, valamint a velük való mozgásos, kreatív, kézműves tevékenységekben működtek közre.”

„Az IKSZ előfutárának tekinthető továbbá az iskolában bevált gyakorlatként korábban is működő, az ún. „mentor program”, ennek keretében pedagógus koordinálásával a tehetséges tanulók korrepetálták az alsóbb évfolyamos társaikat, segítettek nekik a tananyag elsajátításában.”

„A közösségi szolgálat előtt ritkán, de voltak felkérések az önkormányzattól, városi rendezvények szervezésére, ünnepségek megtartására, műsoradásra, itt a tanulók is aktívan részt vettek, ezért már nem volt szokatlan számukra a közösségi szolgálat végzése.”

„Az intézményben az IKSZ bevezetése előtt is jellemző volt a szociális érzékenység, a közösségért való dolgozás, a diákok, a pedagógusok és a szülők részről is: például a karácsony előtti adományozás, a Prohászka-templomban történő felolvasás, ami a mai napig megmaradt. Az iskolán belül is támogatnak rászoruló diákot, együttműködtek a családsegítővel, gyűjtöttek az ukrán menekülteknek.”

„Ezen kívül korábban is önként vettek részt a tanulók az iskolai rendezvények szervezésében, lebonyolításában.”

„Már a program hivatalos elindítása előtt is aktív kapcsolatot ápolt az iskola a város különböző szervezeteivel. A diákok például időseknek tartottak informatikai és nyelvi oktatást az „Ezüst Net” program keretében. Emellett szoros együttműködés alakult ki a családsegítő szolgálattal, és az iskolai rendezvények lebonyolításában is rendszeresen részt vettek a tanulók.”

„Az önkéntes programokban való részvétel már az IKSZ bevezetése előtt is jelen volt. A gyerekek a helyi kórházban, szociálisotthonban, és óvodákban is végeztek karitatív tevékenységet. A Magyar Református Szeretetszolgálat által működtetett SZERETETHÍD program keretében szervezett önkéntes programokon is részt vettek a diákok (pl.: gyülekezeti ház és templom takarítás, templomkert rendezés, temetői sírok gondozása stb.)”

A monitorozott intézmények jellemzői

A vizsgált iskolák kiválasztásánál szempont volt, hogy minden intézmény- és képzéstípus képviselője el tudja mondani véleményét, illetve az ország minden térségéből kapjunk érdemi válaszokat. A vizsgálat kis mintán valósult meg, emiatt részletes reprezentativitási szempontok követésére nem nyílt lehetőség. A minta kialakításának jellegzetessége miatt minden vármegyében két-két intézmény került bevonásra a monitoringvizsgálatba.

Iskolatípus szerint a mintába került intézmények 68%-a (27 db) hagyományos gimnázium, 2 db hat- és 1 db nyolcévfolyamos gimnázium volt. A mintába került intézmények közül 10 db többcélú, továbbá kettő egyéb típusú iskola volt. A kérdőívet a legtöbb esetben az intézmény igazgatója töltötte ki (15 db, 38%), de jelentős volt az igazgató-helyettesek (11 db 28%), illetve az IKSZ-koordinátorok (9 db 23%) általi kitöltés is.

1. táblázat: A monitoring vizsgálatban részt vett intézmények típusa és a kérdőívet kitöltők beosztása, N és %, N=40

	N	%
ISKOLATÍPUS		
4 (5) évfolyamos gimnázium	27	68
6 évfolyamos gimnázium	2	5
8 évfolyamos gimnázium	1	3
Többcélú intézmény	10	25
VÁLASZADÓ BEOSZTÁSA		
Igazgató	15	38
Igazgató-helyettes	11	28
IKSZ-koordinátor	9	23
Egyéb	5	11

A közösségi szolgálat céljai

Az oktatási programok céljainak nyomon követése és rendszeres monitoringja alapvető fontosságú a hatékony és eredményes megvalósítás érdekében. Segítségével pontos képet kaphatunk arról, hogy a tervezett tevékenységek mennyiben járulnak hozzá a kitűzött célok eléréséhez, illetve hol van szükség korrekcióra. A monitoring lehetőséget teremt a folyamatos visszacsatolásra, ezáltal támogatja a tudatos tervezést és a pedagógiai folyamatok fejlesztését, ugyanakkor biztosítja az átláthatóságot, valamint a döntéshozatal megalapozottságát az intézményvezetés és a fenntartó számára is. Összességében a nyomon követés a minőségi oktatás egyik kulcseleme, amely hozzájárul az iskolai programok folyamatos megújulásához és hatékonyságuk növeléséhez. Ebből kiindulva a közösségi szolgálat kapcsán kitűzött iskolai célokat a kérdőívben, valamint az interjúk során is minden évben feltérképezzük.

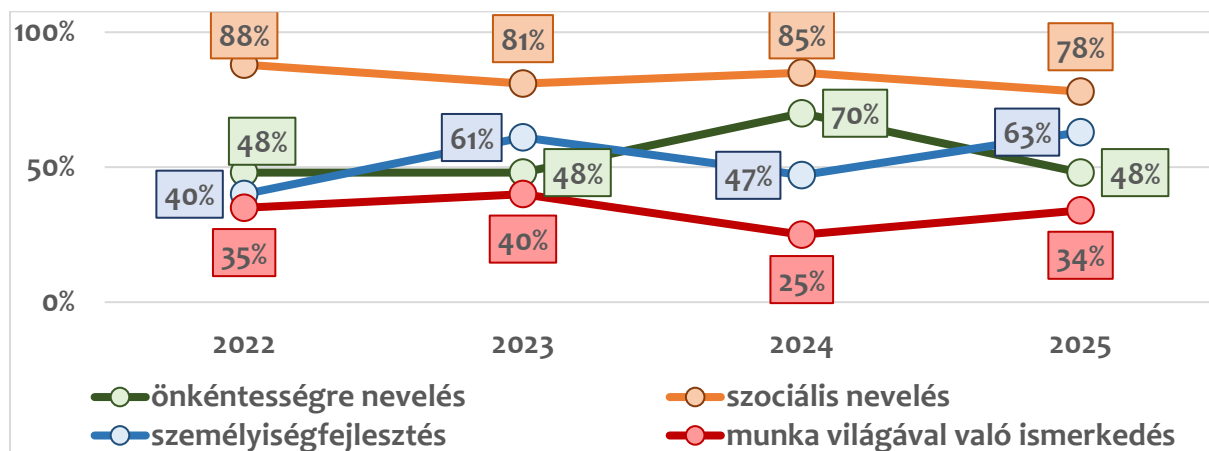
Az online adatfelvételnél a résztvevőket arra kértük, hogy jelöljék meg a közösségi szolgálat három legfontosabb célját, ügyelve a célok sorrendiségére is. A válaszok alapján kitűnik a szociális nevelés, a válaszadók majdnem fele (45%) jelölte meg ezt a célt prioritásként. Az önkéntességre nevelést és a személyiségfejlesztést 18-18 százalék választotta első helyen, míg a munka világával való ismerkedést 13 százalék. További fontos célként jelenik meg a pályaorientáció és az aktív állampolgárságra nevelés. Az empátia, a közösségépítés, a szolidaritás, valamint a hagyományörzés hasonlóan a tavalyi felvételhez, kiegészítő célkitűzésként jelennek meg a célok között.

2. táblázat: A közösségi szolgálat legfontosabb céljai (hármát lehetett választani), %, N=40

	1. helyen említette	2. helyen említette	3. helyen említette	Nem említette
Szociális nevelés, szociális készségek fejlesztése	45	25	8	22
Személyiségfejlesztés	18	18	27	37
Önkéntességre nevelés	18	20	10	52
Munka világával való ismerkedés	13	8	13	66
Pályaorientáció	0	15	10	75
Aktív állampolgárságra nevelés	4	3	15	78
Empátia	0	5	13	82
Szolidaritás	2	5	3	91
Közösségépítés	0	1	3	97
Hagyományörzés	0	0	0	100

Összességében nézve az eredményeket 2022 és 2025 között a szociális nevelés említettsége csökkent az évek alatt, míg a személyiségfejlesztés nem folyamatosan ugyan, de jelentősen növekedett. A munka világával való ismerkedés, mint fontos cél, lényegében változatlan maradt, míg az önkéntességre nevelés említettsége a tavalyi nagy ugrás után szintén visszaesett a három évvel ezelőtti szintre.

1.ábra: A közösségi szolgálat legfontosabb céljainak változása, 2022-2025, N=40

Az interjúk alapján az igazgatók és a pedagógusok említései szerint az IKSZ legfontosabb célja a tavalyi felvételhez hasonlóan a diákok személyes és szociális kompetenciáinak fejlesztése, felelősségérzetük erősítése, csapatmunkára való felkészítésük, illetve pályaorientációjuk segítése. Ugyanakkor ebben az évben sokkal hangsúlyosabban jelent meg a pedagógusok részéről - ahogy az interjúrészletekből is látszik - az IKSZ céljai által közvetített értékek hangsúlyosabbá tétele és tudatosítása a gyerekek számára is.

„Az iskola kiemelt célja, hogy a diákok ne csupán kötelező iskolai feladatként tekintsenek az Iskolai Közösségi Szolgálatra, hanem megértsék az önkéntes munka valódi jelentőségét és társadalmi hasznát. Ennek a szemléletnek az átadása kulcsszerepet játszik a program sikeres megvalósításában. Az osztályfőnökök igyekeznek hangsúlyozni, hogy a közösségi szolgálat nem pusztán óraszámok teljesítéséről szól, hanem arról is, hogy a diákok megtapasztalják, milyen érzés másokért tenni, és hogyan válhatnak aktív, felelősségteljes tagjaivá a társadalomnak.”

„Mivel az intézmény egyházi fenntartású, a közösségi szolgálat nem csupán a jogszabályoknak való megfelelést célozza, hanem a diákok személyes fejlődésére, valamint a közösségi és vallási értékek átadására is hangsúlyt helyez.”

„A cél, hogy a tanulók már a kezdetektől tudatosan és felkészülten vegyenek részt a közösségi szolgálatban, és az ne csupán egy kötelező iskolai feladatként jelenjen meg számukra, hanem valódi lehetőségként a társadalmi felelősségvállalásra, a személyes fejlődésre és az aktív állampolgári szerepvállalás megerősítésére.”

A közösségi szolgálat megvalósulása az iskolában

Az intézmények nagy többségében jellemző, hogy valamilyen mértékben sikerült hozzáilleszteni az iskola jellegéhez, hagyományaihoz a közösségi szolgálat programját. Teljes mértékű adaptációról a megkérdezettek 38%-a, részleges illeszkedésről 55%-a számolt be.

A monitoring vizsgálatba bevontak több, mint 80%-a szerint a közösségi szolgálat az iskola vezetésétől ugyanolyan figyelmet kap, mint a többi, iskolában megvalósuló program. Ennél nagyobb fókuszot érzékel az iskolák 15%-a, kisebbet pedig az intézmények 5%-a.

3. táblázat: Véleménye szerint az iskola vezetősége milyen figyelmet szentel a közösségi szolgálatnak? N és %, N=40

	N	%
Kevesebb figyelmet kap, mint az iskolában megvalósuló egyéb programok	2	5
Ugyanolyan figyelmet kap, mint az iskolában megvalósul egyéb programok	32	80
Kiemelt figyelmet kap az iskolában	6	15

A közösségi szolgálathoz a legtöbb iskolában kapcsolódik valamilyen helyi, regionális, esetleg országos civil szervezet. Az önkormányzatok az iskolák közel hattizedében, az intézményfenntartók az iskolák négytizedében vesznek részt a program megvalósítása során.

4. táblázat: Mely intézmények, szervezetek kapcsolódnak valamilyen módon az IKSZ iskolai tevékenységéhez? (többet lehetett választani) N és %, N=40

	N	%
Helyi vagy regionális civil szervezet	34	85
Önkormányzat	23	58
Fenntartó	16	40
POK	0	0
Egyéb*	6	15

*Említések: egyházak, egyházi szervezetek, helyi szervezetek, sportegyesületek, egyéb

Az iskolán belüli tevékenységek aránya nincsen meghatározva, de a közösségi szolgálat szellemisége csak kivételes esetekben támogatja, hogy 50%-nál több intézményen belüli tevékenysége legyen a tanulóknak. Elsősorban olyan tevékenységeknél lehet a közösségi szolgálatot elszámolni, amelyek személyek segítésére fókuszálnak. A tanulók által leggyakrabban végzett közösségi szolgálati tevékenységek hasonlóak a tavalyi feladatkörökhöz: iskolai rendezvényeken, kulturális és sportprogramokon való segítség; részvétel a programok szervezésében, megvalósításában; az iskola rendbetételéhez, karbantartásához kapcsolódó feladatok.

A vizsgálatba bevont iskolák között mindössze egy iskolát találtunk, ahol az iskola falain belül nem teljesíthetnek a diákok közösségi szolgálati tevékenységet. Az iskola koordinátora ezt azzal magyarázta, hogy a saját közösségért végzett munkának természetesnek kell lennie, amiért nem jár külön jutalom. Ebben az iskolában csak külső szervezetnél végzett munkáért számolnak el közösségi szolgálati teljesítést.

Az intézményen belüli teljesítések aránya az iskolák 50%-ában a kötelezően előírt idő ötödét sem érte el, azaz bár gyakori, továbbra sem jelentős mértékű a közösségi szolgálat iskolában történt teljesítése. Ugyanakkor érdemes megemlíteni, hogy ebben az évben 6 olyan intézményt találtunk, ahol több, mint 36 órát teljesítenek a diákok az iskola falain belül közösségi szolgálat gyanánt. Az interjúk alapján láthattuk, hogy ezek az intézmények főleg egyházi jellegű iskolák, ahol előfordul, hogy a saját közösségért végzett munkát kötelező jelleggel előírják a diákok számára a közösségi szolgálat részeként.

5. táblázat: A tanulók átlagosan hány órát teljesítenek az iskolán belül? N és %, N=40

	N	%
1–5 órát	7	18
6–10 órát	13	33
11–15 órát	8	20
16–20 órát	5	13
21–25 órát	1	2
26–30 órát	0	0
31–35 órát	0	0
36+ órát	6	14

Az iskolai közösségi szolgálathoz kapcsolódó belső tevékenységek körében továbbra is kiemelkedő szerepet töltenek be az iskolai rendezvényeken végzett segítő feladatok (például szalagavató, beiratkozás, nyílt napok, iskolai versenyek lebonyolításában való közreműködés). E tevékenységek a mintába bevont intézmények túlnyomó többségében – mindössze két intézmény kivételével – jelen vannak. Szintén széles körben elterjedtek az úgynevezett „épületgazdálkodási” jellegű támogató feladatok, úgymint a könyvtár- és szertárrendezés, az udvartakarítás, a hulladékgyűjtés, valamint a külső rendezvényeken való részvétel. Ezeket a tevékenységtípusokat a megkérdezett intézmények szinte egyöntetűen említették.

Ezzel szemben a közösségi szolgálat pedagógiai céljaihoz szorosabban illeszkedő, az iskolán belül megszervezhető tevékenységek aránya folyamatos csökkenést mutat. A leggyakrabban előforduló ilyen tevékenység, a korrepetálás, két év alatt 51%-ról 33%-ra, majd ebben az évben 22%-ra esett vissza. Ezzel ellentétes tendencia figyelhető meg a faültetés, fagondozás, illetve a többcélú intézményen belüli egyéb feladatok esetében, amelyeket az előző évben az iskolák 8%-a, míg jelenleg 22%-a jelzett.

6. táblázat: Milyen intézményen belüli közösségi szolgálati tevékenységeket szervez az iskola? (többet lehetett választani) N és %, N=40*

	N	%
Iskolai rendezvényeken (pl. szalagavató, bál) való tevékenység	38	95
Könyvtár- és szertárrendezés	36	90
Külső rendezvényeken való fellépés	23	57
Korrepetálás	9	23
Hulladékgyűjtés	33	13
Udvartakarítás	11	28
Faültetés, kertgondozás	9	22
Többcélú intézményen belüli feladatok	10	25
Egyéb**	7	18

*Azok körében, ahol előfordult, hogy akár egy órát is az iskolában teljesítettek

**Említések: teremfestés, vásárok, tankönyvek elosztása

Az érintett intézmények majdnem negyede elégedett (22%) – többségük teljes mértékben elégedett (78%) – a közösségi szolgálati tevékenységek intézményen belüli megvalósításával. Az interjúk is alátámasztják, hogy az intézményen belüli teljesítések jellemzően az iskola hagyományos életében korábban megszokott tevékenységekhez, rendezvényekhez kapcsolódnak. Az interjúkban is a leggyakrabban említett tevékenységek az iskolai rendezvények, ünnepélyek segítése (részvétel szalagtűzön, pakolás, díszítés, technikai segítségnyújtás, vendégek, szülők fogadása, koordinálása); könyvtárállomány rendezése, iskolába érkező tankönyvek pakolása, szétosztása, szelektálása, különböző sporteseményeken való segédkezés.

„A diákok az iskolában elsősorban a rendezvények lebonyolításában vesznek részt IKSZ tevékenységként, több területen, valamint DÖK programokon, a tankönyvosztásban segítenek, pl. az iskola épületének felújítása kapcsán most több tanuló tudott az iskolában teljesíteni részt vállalva a költöztetésben.”

„Az intézmény bármilyen iskolai rendezvényen nyújtott segítséget beszámít a közösségi szolgálatba, ilyen például: rendezvények, illetve nyílt napok megvalósításában való részvétel, versenyek, illetve gólyatábor lebonyolításában, megszervezésében nyújtott segítség, ünnepségek előkészítése, könyvtárban való segítség, iskolaudvar rendezése. Az intézmény elégedett az intézményen belüli tevékenységek megvalósulásával.”

Érdekes különbség az iskolán belüli teljesítésekhez való hozzáállásban, hogy találtunk olyan iskolát, mely nem szabja meg a külső és belső teljesítések arányát, ennek eldöntését a gyerekekre, illetve a koordinátorokra bízta. Vannak – jellemzően egyházi intézmények –, akik kötelezővé teszik, hogy a közösségi szolgálat 50 órájából a gyerekek kötelezően az iskolában is teljesítsenek, hiszen a saját közösségük érdekében tevékenykednek. Míg egy másik gyakorlat maximalizálja az iskolai, belső teljesítések arányát, mondván, hogy a gyerekek inkább az által fejlődnek, ha másoknak, például az elesetteknek segítenek. Ebben az iskolában csak külső szervezeteknél végzett tevékenységekért számolnak el közösségi szolgálati órákat.

„Szabadon hagyjuk abban a ritmusban és azon a módon a teljesítést, ahogyan a tanulói igények megkívánják.”

„Nálunk, nincs meghatározva a külső-belső teljesítésének aránya. Intézményen belül is sok lehetőség van a teljesítésre.”

„Az intézményen belüli programok választása kényelmesebb a diákok számára. Szerintünk ezeknek csapat kovácsoló előnye is van.”

„Az iskola saját szervezésű programokat is kínál, amelyeken a diákok szintén aktívan részt vesznek, például rendezvények lebonyolításában, kulturális eseményeken való szereplésben. Ezeknek a programoknak azonban csupán kisebb hányadát számítjuk be az IKSZ teljesítésébe. Az iskola ezzel is ösztönzi a tanulókat arra, hogy lehetőség szerint minél több külső tapasztalatot szerezzenek. Az így szerzett élmények hosszú távon is hatással vannak rájuk.”

„Az intézményen belüli tevékenységet az iskola nem számolja el, mert szeretnék azt a szemléletet erősíteni, hogy a saját közösségért végzett munka legyen természetes a diákoknak.”

A közösségi szolgálat koordinátora

A koordinátor az intézmény igazgatója által a közösségi szolgálat megszervezésére, lebonyolítására, a diákok felkészítésére felkért pedagógus. A koordinációval megbízott személy így a közösségi szolgálat egyik legfontosabb alappillére, aki összekapcsolja a diákokat, az iskolát és a fogadó intézményeket, miközben biztosítja, hogy a szolgálat valóban elérje célját: a diákoknál a társadalmi felelősségvállalás és empátia fejlesztését. A koordinátor nemcsak adminisztrációs és szervezői feladatokat lát el, hanem fontos, hogy támogató és motiváló szerepet is betöltsön. Döntő szerepe van abban, hogy olyan tevékenységeket végezzenek a tanulók, melyek hasznosak, valódi értékeket képviselnek és arra is, hogy a közösségi szolgálati tevékenységeknek pozitív hatása legyen a résztvevőkre.

Amennyiben a koordinátor elkötelezett és támogatja a tanulókat a megfelelő fogadóintézmények és tevékenységek kiválasztásában, valamint elegendő időt és energiát fordít a felkészítésre és a program céljainak megismertetésére, az jelentősen hozzájárulhat a program sikeréhez, illetve a diákok motivációjának növekedéséhez. A tanulók programra való felkészítése ideális esetben képzett, e feladat ellátására kijelölt koordinátorok bevonásával történik. Ugyanakkor egyes intézményekben – különösen a kisebb létszámú iskolákban – sok esetben nincs erre a feladatra kijelölt koordinátor, így a közösségi szolgálathoz kapcsolódó feladatokat jellemzően az osztályfőnökök látják el. Az interjúk tanúsága szerint az osztályfőnökök többsége elsősorban az adminisztratív teendők ellátására koncentrál, miközben a társadalmi nevelés, az attitűdformálás és a program céljainak tudatosítása háttérbe szorul.

Az online kérdőív eredményei alapján a monitoringvizsgálatban részt vevő iskolák 90%-ában a nevelőtestület tagjai közül külön személyt jelöltek ki a közösségi szolgálat koordinátori feladatainak ellátására. A koordinátorok többsége (57%) heti 26 óránál kevesebb időkeretben végezte a programhoz kapcsolódó tevékenységeket, míg mindössze 2%-uk fordított erre legalább heti 32 órát. A koordinátorok sok esetben a közösségi szolgálattal összefüggő feladatokat az aktuális intézményi igényekhez igazodóan, rugalmas időbeosztásban látják el, ezért azok pontos számszerűsítése nem minden esetben lehetséges. A válaszok alapján láthatjuk, hogy egyre gyakoribb, hogy a koordinátori tevékenység ellátása az igazgatóhelyettesi munkakör részét képezi.

A koordinátorok feladatköre – a megelőző tanévhez hasonlóan – elsősorban szervezési és adminisztratív tevékenységekre terjed ki. Míg két évvel ezelőtt a koordinátorok kevesebb mint

fele (45%) fordított figyelmet a felkészítő foglalkozásokhoz kapcsolódó pedagógiai feladatokra, érzékenyítésre, ez az arány a következő évben 58%-ra emelkedett, majd az idei tanévben ismét 40%-ra csökkent. A válaszadók mintegy 30%-a az előző és a jelenlegi tanévben is figyelmet fordít a program lezárására, a reflexiós folyamatokra.

7. táblázat: A koordinátor főbb munkaköri jellemzői, N és %, N=40

	N	%
VAN-E IKSZ KOORDINÁTOR		
Van	36	90
Nincs	4	10
HETI HÁNY ÓRÁBAN VÉGZI TEVÉKENYSÉGÉT*		
26 óránál kevesebb időszámban	23	58
26-32 óra közötti időszámban	2	5
32 óra feletti időszámban	1	3
Egyéb	14	35
MILYEN FELADATAI VANNAK? * (többet lehetett választani)		
Szervezési	32	80
Adminisztratív	33	83
Pedagógiai (felkészítés)	16	40
Pedagógiai (reflexió)	12	30
Egyéb**	0	0

*Azok körében, akiknél van IKSZ koordinátor, érdemben válaszolók

Leginkább a megbízhatóság és a szervezői készség megléte indokolja, hogy valakit az intézmény vezetője felkérjen a koordinátori tevékenységek ellátására. A pedagógusok szakmai hozzáértése és tapasztalata a koordinátorok 25%-ánál, míg a viszonylag alacsony munkaterhelés 7%-nál játszott meghatározó szerepet a kiválasztás során. Az intézmények 15%-a számolt be arról, hogy a feladat ellátására önként jelentkezett, ezzel szemben a válaszadók közel 52%-a kijelölés útján kapta meg a közösségi szolgálattal kapcsolatos feladatokat. A korábbi év eredményeihez viszonyítva megfigyelhető, hogy nőtt azon esetek aránya, amikor a koordinátori feladatokra kijelöltek, felkértek valakit, miközben csökkent azoknak az aránya, akik önként vállalták e tevékenységek ellátását (38%-ról 15%-ra).

8. táblázat: Milyen tényezők játszottak szerepet a koordinátor kiválasztásánál? (többet lehetett választani), N és %, N=39 *

	N	%
Megbízhatóság	26	65
Szervezői készség	23	58
Feladatuk kapta	21	52
Hozzáértés	10	25
Önként vállalta	6	15
Nagy tapasztalat	6	15
Kevés órája van	4	10
Kevésbé leterhelt	3	7
Egyéb	3	7

*Azok körében, akiknél van IKSZ koordinátor, érdemben válaszolók

Két tulajdonság fontos ahhoz, hogy valaki jó koordinátor legyen. Az egyik ilyen a jó szervezőkészség, a másik pedig a hitelesség a közösségért végzett feladatokban. A diákok felé mutatott empátia, a diákokkal ápolt jó viszony és a precizitás szintén a fontosabbnak tartott szempontok közé tartozik. Érdemes megjegyezni, hogy a jó adminisztrációs készségek

megléteének fontossága a tavalyi felvételhez képest több, mint kétszeresére nőtt (12-ről 28%-ra).

9. táblázat: Az alábbi tulajdonságok közül melyik a két legfontosabb ahhoz, hogy valaki jó IKSZ koordinátor legyen? N és %, N=34*

	N	%
Jó szervező készség	24	67%
Hitelesség a közösségért végzett feladatokban	15	42%
Empátia a diákok felé	9	25%
Jó viszonyban legyen a diákokkal	4	11%
Precizitás	6	17%
Jól ismerje a diákokat	3	8%
Jó adminisztrátor	10	28%

**Azok körében, akiknél van IKSZ koordinátor, érdemben válaszolók*

A koordinátorok megbecsültsége – ahogyan korábbi években is – csupán ritkán nyilvánul meg anyagi juttatás formájában. Az intézmények 32%-ában a koordinátor semmilyen külön elismerésben nem részesül, ugyanakkor 40%-uk szóbeli dicséretet kap a tantestület előtt (az előző évhez képest ezt kétszer többen jelölték). Az iskolák 15%-ában biztosítanak órakedvezményt, míg anyagi támogatás a vizsgált intézmények 10%-ában volt jellemző. A tavalyi eredményekhez viszonyítva megfigyelhető, hogy bár az elismerés mértéke továbbra sem tekinthető kiemelkedőnek, egyre gyakoribb, hogy a koordinátorok munkájukért órakedvezményben vagy anyagi juttatásban részesülnek, illetve bizonyos feladatok ellátása alól mentesülnek. Különösen figyelemre méltó, hogy míg az előző évben egyetlen intézményben sem fordult elő a más feladatok alóli mentesítés gyakorlata a koordinátorok számára, az ideai adatok alapján három olyan iskola is azonosítható, ahol ez bevett gyakorlatnak számít.

10. táblázat: Ön szerint milyen az IKSZ koordinátor megbecsültsége az iskolában? N és %, N=33*

	N	%
Szóbeli elismerést kapott a tantestület előtt	16	40
Semmilyen külön elismerést nem kap	13	32
Órakedvezményt kapott	6	15
Plusz illetmény-kiegészítést, anyagi támogatást kapott	4	10
Más feladatok alól mentesült	3	8
Szóbeli elismerést kapott az egész iskola előtt	2	5

**Azok körében, akiknél van IKSZ koordinátor, érdemben válaszolók*

Ahogy a tavalyi monitoring alapján is láthattuk, a koordinátor mellett az osztályfőnökök is egyre nagyobb szerepet kapnak a közösségi szolgálathoz kapcsolódó feladatokban. Még ha van is az intézményben külön erre a feladatra kijelölt koordinátor, jellemzően az adminisztratív feladatok ellátásában, a diákok toborzásában, az információ átadásában az osztályfőnökök segítik, de van, ahol a szakmai feladatokban (pl. lezárás folyamatában) is meghatározó szerep jut az osztályfőnököknek. Az interjúk alapján is láthatjuk, hogy a koordinátorok feladatai igen

sokrétűek. Eltérők a vélemények a tekintetben, hogy a koordinátoroknak milyen feladatokat kellene ellátnia; van, ahol úgy gondolják, főleg adminisztrációs és szervezői teendői vannak és csekélyebb azon intézmények száma, ahol a vélemények szerint a koordinátor feladatainak elsősorban a diákok érzékenyítésére, motiválására kellene összpontosulnia.

„A közösségi szolgálatok teljesítése időarányosan megfelelő, melynek hatékony teljesítésében, megvalósításában a gimnáziumi osztályfőnökök támogató segítsége is meghatározó és nem nélkülözhető.”

„A koordinátor munkája sokrétű, ő tartja a kapcsolatot az osztályfőnökökkel, gondoskodik az adminisztrációról, amennyiben szükséges kapcsolatot tart a fogadó intézményekkel. Nyilvántartja az óraszámokat, továbbá segít eligazodni a tanulóknak a választható helyszínek és tevékenységek között. Az iskolában bevett gyakorlat, hogy a koordinátor minden tanév elején, a 9. évfolyamon minden osztályban megtartja saját maga által készített, részletes prezentációját. Ennek során bemutatja az IKSZ jogi hátterét, működési elveit, és kitér a gyakorlati megvalósításra, az adminisztratív teendőkre, valamint a tanulókra vonatkozó kötelezettségek.”

„A koordinátor munkája a szervezési feladatok mellett a tanulók informálásából, felkészítéséből és motiválásából, a fogadóhelyekkel való kapcsolattartásból, valamint az adminisztrációs feladatokból tevődik össze. Tevékenységét az iskolavezetés, különösen az általános főigazgató-helyettes és az osztályfőnöki munkaközösség vezetője támogatja, segíti tanácsaival. Munkáját rajtuk kívül elsősorban a gimnáziumi osztályfőnökök együttműködése és az iskolatitkár segíti”.

„A koordinátor fő feladata az intézményben az iskolai tájékoztató és záró alkalom megszervezése, amelyet minden év szeptemberében tartanak a gimnáziumban a bejövő évfolyamok tanulóinak, osztályfőnökeinek, szüleinek, illetve az abban a tanévben a közösségi szolgálatot befejező tanulók részére. Emellett folyamatos tanácsadással segíti az osztályfőnökök munkáját, a diákokat és szüleiket, valamint kapcsolatot tart a partnerintézményekkel. Az iskola titkársága és az intézmény vezetősége szükség esetén segítséget nyújt pl.: beszámolók, ellenőrzések alkalmával, de a rutin ügyeket jellemzően a koordinátor végzi egy személyben.”

„A koordinátori feladatkör nem csupán adminisztratív tevékenységet igényel, hanem empátiát, türelmet és kiváló kommunikációs készségeket is. Rátermettségét és elhivatottságát tovább

erősíti a feladathoz való pozitív hozzáállása, lelkiismeretes munkavégzése, szorgalma és precizitása, amelyek nagyban hozzájárulnak a program zökkenőmentes működéséhez.”

A koordinátor munkáját nem csak az osztályfőnökök segíthetik. A tavalyi évhez hasonlóan találtunk olyan intézményt, ahol a diákönkormányzat tagjai is szerepet vállalnak a közösségi szolgálat szervezésében. Ők leginkább a diákok tájékoztatásában, a diákok toborzásában nyújtanak a koordinátornak támogatást. A szombathelyi iskolákban az IKSZ-szel kapcsolatos érzékenyítésben, tájékoztatásban és az adminisztrációban a Vasi Diák Közösségi Szolgálat is jelentős szerepet vállal. A VDKSZ a szombathelyi önkormányzat által fenntartott regionális szervezet, amely több vasi iskola IKSZ-tevékenységét is támogatja. Ők intézik a diákok jelentkezési lapját, ellenőrzik a fogadóintézményeket, tartják a kapcsolatot a fogadószervezetekkel, intézik a szerződéseket, illetve a felkészítő foglalkozásokon is jelentős szerepet töltenek be.

„A diákok a szolgálati lehetőségekről többnyire a Vasi Diák Közösségi Szolgálat online felületén tájékozódnak, ahol naprakészen elérhetők a fogadó intézmények, rendezvények és egyéb lehetőségek. Ez a partnerség megkönnyíti az iskolai adminisztrációs feladatokat, mivel a VDKSZ végzi többek között a jelentkezési lapok rendszerezését, a teljesített órák dokumentálását, a közösségi naplók kezelését, valamint az együttműködési megállapodások előkészítését és koordinálását az intézményekkel. Ennek köszönhetően az iskolai koordinátor több energiát fordíthat a tanulók egyéni támogatására.

„A felkészítés fontos részeként a VDKSZ képviselőjét kéri fel arra, hogy osztályonként tartson bemutatót a tanulók számára. Az interaktív és érdekes szemléltető során részletesen ismerteti az Iskolai Közösségi Szolgálat célját, működését, valamint a diákok számára kínált lehetőségeket. Az előadás gyakorlati példákon keresztül segíti a tanulók megértését arról, milyen tevékenységek tartoznak a közösségi szolgálat keretébe, és ezek miként járulhatnak hozzá társadalmi felelősségvállalásuk fejlődéséhez. A szemléltető célja nem csupán az információátadás, hanem az is, hogy felkeltse a diákok érdeklődését, és ösztönözze őket arra, hogy aktívan, elkötelezetten és lelkesedéssel vegyenek részt a közösségi szolgálatban.”

A partnerintézményekkel történő együttműködés

A partnerintézmény vagy fogadó intézmény az a szervezet, ahol a tanuló a közösségi szolgálatot teljesíti. A szolgálat teljesítése iskolában, intézményen belül; civil vagy nonprofit szervezetnél;

állami, önkormányzati, egyházi intézménynél, szervezetnél, illetve magánszemélynél is végezhető.

A fogadóhelyek felkutatása összességében az előző évekhez hasonlóan továbbra sem jelent problémát az iskolák vagy a tanulók számára, sőt az interjúk alapján egyre gördülékenyebben megy az együttműködés.

„Az évekre visszatekintve személyes tapasztalatom, hogy könnyebbé vált a partnerek felkutatása, bevált gyakorlatok vannak erre nézve és keressük a további együttműködés lehetőségét, kijelenthetem, hogy ez mára már gördülékenyen és egyre könnyebben működik”.

„A program indulásakor a koordinátor kereste fel a lehetséges fogadószervezeteket – például általános iskolákat, óvodákat, önkormányzatokat –, mivel ezek az intézmények akkor még nem ismerték sem a programot, sem annak feltételeit. Azóta azonban kialakult egy stabil partneri hálózat: ma már azok az intézmények, akikkel rendszeres kapcsolatban állnak, maguktól keresik meg az iskolát, és kínálnak lehetőséget a tanulóknak közösségi szolgálatuk teljesítésére.”

A vizsgálatba bevont intézmények képviselőinek 65%-a szerint egyáltalán nem, 33%-a szerint pedig inkább nem probléma a közösségi szolgálat fogadóhelyeinek megtalálása. A korábbi években is láthattuk, hogy habár csak a mentort igénylő feladatok kapcsán van jogi szempontból szükség az együttműködési megállapodásra, a pedagógusok elmondása alapján az intézmények többsége továbbra is ragaszkodik az együttműködési megállapodás megkötéséhez – leginkább az átláthatóság miatt (rögzítésre kerüljenek a gyerekek által végzendő feladatok), illetve amiatt, hogy a megállapodás keretet adjon a tevékenységnek.

A tavalyi vizsgálat alapján láthattuk, hogy jellemző módon az iskolák az elmúlt években igen sok kapcsolatot alakítottak ki a potenciális fogadóhelyekkel. Tavaly az iskolák közül többen is arról számoltak be, hogy a fogadószervezetek száma folyamatosan nő, ami egyre nagyobb kihívás elé állítja őket, hiszen egyrészt átláthatatlanná teszi a külső partnereket, másrészt a velük való kapcsolattartás is egyre több időt vesz igénybe. Ezt mutatja, hogy egy-egy intézménynek tavaly átlagosan 177 db fogadószervezettel volt a monitoring vizsgálat alapján számon tartott kapcsolata, ugyanakkor csak átlagosan 50 intézménynél teljesítettek szolgálatot a diákok. A tavalyi monitoring vizsgálat alapján levontuk azt a következtetést, hogy a fogadószervezetek számának emelkedése miatt az intézmények elkezdtek felülvizsgálni és szűkíteni partnerszervezetük listáját. Az interjúalanyok véleménye, hogy megéri szűkíteni a partnerszervezetek körét (ami főleg a régóta nem ápoltt kapcsolatokat érinti), mert így nehéz figyelemmel kísérni a diákok teljesítését is. Vélhetően ezt lehet látni az idei felvételnél; a

vizsgálatba bevont intézmények némileg kevesebb, átlagosan 114 db partnerintézménnyel állnak kapcsolatban.

A partnerszervezetek számát illetően azonban az idei monitoring vizsgálat során többen is egy másik vélemény mellett foglaltak állást; több iskolát is találtunk, illetve az IKSZ hatékonyságának növelésére tett javaslatok között is egyre gyakrabban jelent meg a partnerszervezetek körének bővítése annak érdekében, hogy a diákok minél szélesebb körből, érdeklődési körüknek leginkább megfelelő fogadószervezetet választhassanak. Ez a kétfajta szemlélet jelenik meg az alábbi interjúrészletekben:

„Az iskolának 47 szerződött partnere van, ahol a diákok teljesíthetik a szolgálatot. Ez biztosítja az átláthatóságot, és csak olyan szervezetekkel kötünk szerződést, ahol azt látjuk, hogy társadalmilag hasznos tevékenységet folytatnak.”

„Az iskola gondosan válogatja meg a külső partnereit, nagyon figyelünk arra, hogy ha nem is sok a fogadóintézmény, változatos területeken tudjanak közösségi szolgálatot teljesíteni a diákjaik.”

„Sok szervezettel is kapcsolatban állunk, de sok diák magának intézi a teljesítés helyszínét, így növekszik a partnerintézmények száma, ami nehézséget okoz, mert így nagyon szétforgácsolódik a program.”

„Azt tapasztaltuk, hogy az IKSZ alapelvei közül napjainkban már kiemelt szerepet kap a program megszervezése során a szabad választás és az arányosság elve, ezáltal egyre nagyobb mértékben bővítjük az intézmény partnerlistáját.”

Már a korábbi évek alapján is láthattuk, hogy a diákok számára fontos, hogy olyan szervezetnél teljesítsék a szolgálati órákat, ahol úgy érzik, valóban hasznos, segítő munkát végezhetnek. Az interjúk során a tanulók többször is kiemelték, mennyire fontos számukra, hogy hasznosnak érezzék magukat a közösségi szolgálat ideje alatt. A helyszíni látogatások alapján továbbra is a legnépszerűbb fogadóintézmények között szerepeltek a menhelyek, álltakert, óvodák, iskolák, alapítványok, a művelődési házak, illetve a táboroztatási lehetőségek által biztosított programok.

Az aktív fogadószervezetek többsége vagy állami szervezet (31%), vagy pedig valamilyen civil szerveződés (45%). Az egyházi szervezetek aránya 18%, a for profit szervezeteké pedig 2%.

11. táblázat: Fogadószervezetek főbb jellemzői, N és %, N=40

	N	átlag
Hány fogadószervezettel tart kapcsolatot az iskola?	38	114 db
Előző tanévben hány fogadószervezetnél teljesítettek szolgálatot az IKSZ-es tanulók?	40	50 db
Ezeknek a szervezeteknek hány százaléka....		
<i>civil szervezet?</i>	33	45%
<i>állami szervezet?</i>	31	31%
<i>egyházi szervezet?</i>	31	18%
<i>for profit szervezet?</i>	18	2%
<i>egyéb szervezet?</i>	14	18%

A program indulásakor jellemzően a koordinátor kereste fel a lehetséges fogadószervezeteket – például általános iskolákat, óvodákat, önkormányzatokat –, mivel ezek az intézmények akkor még nem ismerték sem a programot, sem annak feltételeit. Az elmúlt években a fogadóintézmények kiválasztását leginkább a diákok végzik, sokszor a szülők segítségével találnak maguknak fogadóhelyeket, másrészt gyakori, hogy maguk a fogadóintézmények keresik meg az iskolákat és jelentkeznek a közösségi szolgálat helyszínéül.

Az interjúk alapján a pedagógusok szerint is egyre fontosabb célként jelenik meg, hogy a tanulók döntsék el milyen területen szeretnének közösségi szolgálati tevékenységet végezni, milyen szervezethez szeretnének menni. Ez a választási szabadság lehetővé teszi, hogy a diákok olyan területeken végezzenek szolgálatot, amelyek valóban érdeklik őket, és ahol hasznosnak érzik magukat, így a tanulók személyre szabott élményeket szerezhetnek.

A fogadóintézmények kiválasztása tehát manapság jellemzően a tanulók ajánlásai, valamint a partnerintézmények jelentkezése alapján történik. Az előző évek adatainak összehasonlítása alapján megállapítható, hogy a szülők szerepvállalása ezen a területen évről évre növekvő tendenciát mutatott, azonban az idei évben ez az emelkedés megtorpant. Ezzel párhuzamosan a kiválasztási folyamatban a koordinátorok szerepe erősödni kezdett, ami a feladatmegosztás dinamikájában bekövetkező változásra utal.

Az elmúlt években az iskolák többségében kialakult egy stabil partneri hálózat: ma már azok az intézmények, akikkel rendszeres kapcsolatban állnak, maguktól keresik meg az iskolákat, és kínálnak lehetőséget a tanulóknak közösségi szolgálatuk teljesítésére.

12. táblázat: Jellemzően hogyan kerül sor a fogadóintézmények kiválasztására? (többet lehetett választani) N és %, N=40

	N	%
Diákok ajánlatával	34	85
Fogadóintézmények jelentkezésével	34	85
Szülők ajánlatával	28	70
Koordinátor ajánlatával	24	60
Intézményvezető ajánlatával	13	33
Online felületek segítségével (IKSZ portál, POK felületei stb.)	4	10
Egyéb	3	7

A fogadószervezetekkel mind a pedagógusok, mind a diákok továbbra is jellemzően elégedettek. A diákok elmondása szerint jellemzően hasznos tevékenységeket végeznek, illetve kedvesen fogadják, segítik őket. Elvértve találunk olyan esetet, hogy a tanulók nem kapnak elég feladatot, vagy a fogadóintézmény nincs pontosan tisztában a diákoknak adható tevékenységekkel vagy olyan feladatokat végeztetnek a diákokkal, amiért anyagi juttatás járt volna. Ennek részben az is az oka, hogy az iskolák egyre több tapasztalatot szereznek a fogadóintézményekről, többféle módszerrel igyekeznek kiszűrni a problémás szervezeteket.

„Az évekre visszatekintve személyes tapasztalatom, hogy könnyebbé vált a partnerek felkutatása, bevált gyakorlatok vannak erre nézve és keressük a további együttműködés lehetőségét. Kijelenthetem, hogy ez mára már gördülékenyen és egyre könnyebben működik.”

A korábbi évek tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a fogadószervezetek jelentős része nem biztosít rendszeres visszajelzést a tanulók által végzett tevékenységekről. Ez a hiányosság annak ellenére figyelhető meg, hogy a fogadószervezetekkel való folyamatos kapcsolattartás a közösségi szolgálat minőségbiztosításának egyik meghatározó eleme. A fogadószervezetek visszajelzései alapján látható, hogy a tanulók hogyan végezték tevékenységüket, mennyire voltak elégedettek velük a fogadószervezetek. Az elmúlt évek tendenciái azonban azt mutatják, hogy a visszajelzések aránya folyamatosan csökken, a diákok csak elvértve kapnak visszacsatolást saját munkájukkal kapcsolatban.

„A fogadószervezetektől előfordul visszajelzés diákjaink munkájával kapcsolatban, de nagyon ritkán. A diákok többsége fontos gesztusnak és motiválónak tartja a fogadóhelyek értékelését, melyet leggyakrabban szóban, dicséret, köszönet formájában kapnak még akkor a helyszínen.”

13. táblázat: Érkezik-e a fogadóintézményektől visszajelzés a tanulókra vonatkozóan? N és %, N=40

	N	%
Igen, a legtöbb fogadóintézménytől érkezik visszajelzés	4	10
Igen, előfordul, de nem jellemző	27	68
Ritkán szokott csak visszajelzés érkezni	6	16
Nem érkezik visszajelzés	3	8

A fogadószervezetek visszajelzéseinek továbbra sincs kialakított rendszere annak ellenére, hogy a kérdőíves felmérés alapján némileg növekedett a „legtöbb fogadóintézménytől érkezik visszajelzés” kijelentésre az igen válaszok aránya (8%). A kapcsolatépítést, kapcsolatfenntartást tehát célszerű továbbra is abba az irányba fejleszteni, hogy rendszeresen érkezzen visszajelzés a fogadóintézményektől a közösségi szolgálat teljesítését követően. Korábbi években láthattunk követendő példát is, ahol egy fogadószervezet pl. oklevéllel jutalmazta a diákokat a közösségi szolgálat során nyújtott teljesítményeikért. Ezt érdemes lenne más fogadószervezetek gyakorlatába is beépíteni, mert a pozitív visszacsatolás hozzájárulhatna a diákok motivációjának növekedéséhez is.

A közösségi szolgálathoz kapcsolódó felkészítés és reflexió

Az IKSZ tevékenységet megelőző felkészítés, valamint a szolgálat lezárása; az elvégzett tevékenységekre való reflexió, az élmények, tapasztalatok rendszerezése és feldolgozása a program meghatározó eleme. Az 50 órából az iskolák legfeljebb 5 óra felkészítést és legfeljebb 5 óra lezárást szervezhetnek a diákok számára.

A felkészítés elsődleges célja az érzékenyítés, vagyis annak elérése, hogy a diákokat tudatosan és felkészülten vonják be a segítő tevékenységekbe. A felkészítő foglalkozások során a tanulók megismerkednek a közösségi szolgálat céljával, jelentőségével, illetve fontos szerepe van annak is, hogy a diákok megértsék: a közösségi szolgálat nem csupán kötelező feladat, hanem lehetőség a személyes fejlődésre, mások segítésére, az empátia, a felelősségvállalás és társadalmi érzékenység fejlesztésére. Fontos tehát, hogy a felkészítésnek legyen attitűdformáló része, ami a közösségi szolgálat céljainak megértésén keresztül nagyban hozzájárulhat a diákok motivációjának növeléséhez.

A reflexió foglalkozások a szolgálat befejezése után segítik a tapasztalatok, benyomások, esetleges problémák feldolgozását. Itt a diákok megoszthatják élményeiket, beszélgethetnek arról, mit tanultak önmagukról és másokról, valamint hogyan változott a szemléletük a közösség és a segítségnyújtás iránt. Ez a folyamat elősegíti a mélyebb megértést és az élmények tudatosítását, ami nélkül a közösségi szolgálat könnyen formális, rutinszerű feladattá válhatna.

A korábbi vizsgálatok is megerősítették, hogy a közösségi szolgálathoz kapcsolódó felkészítésnek és reflexiónak jelentős szerepe van a program sikerében. Azokban az iskolákban, ahol kellő időt és energiát szánnak a célok megismertetésére, a reflexióra, illetve ahol megfelelő tartalommal töltötték fel ezeket az alkalmakat, ott a diákok nagyobb arányban tekintettek

élményként, hasznos tevékenységként a közösségi szolgálatra, egyúttal a diákok motivációja is nagyobb volt.

Az interjúk alapján láthatjuk, hogy a felkészítés és feldolgozás maximális időkeretét (5 órát) a legtöbb iskolában továbbra sem használják ki, annak ellenére, hogy az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy 3 óra mindenképp szükséges a benyomások átbeszélésére és feldolgozására. Ezek a reflexiós alkalmak azért is töltenek be fontos szerepet, mert a diákok itt nemcsak a saját élményeiken keresztül tanulnak, hanem a mások által elmesélt impressziók által is gazdagodhatnak.

A diákok közösségi szolgálathoz kapcsolódó felkészítésére jellemzően a 9. osztály elején, osztályfőnöki órák alatt kerül sor, míg a szülők tájékoztatása az első szülői értekezleten történik meg. A felkészítő órán jellemzően egy általános tájékoztatás zajlik; bemutatják a közösségi szolgálattal kapcsolatos főbb tudnivalókat, az ide kapcsolódó jogszabályokat, az adminisztrációhoz szükséges dokumentumok kezelését, illetve a választható területeket. A tanulók felkészítése során az érzékenyítésre jellemzően kevesebb figyelem jut, ahogy azt a következő interjúrészletek is mutatják.

„A felkészítésre és a lezárásra az osztályfőnöki óra keretében kerül sor, egy-egy tanórában, ezt többnyire az osztályfőnökök végzik, de előfordul, hogy ezeken az alkalmakon a koordinátor is jelen van. A felkészítés során az osztályfőnök tájékoztatja a 9.-es tanulókat az IKSZ-ről, továbbá a jelentkezési lap és az együttműködési megállapodással rendelkező fogadó szervezetek iskola honlapján történő eléréséről.”

„Minden bejövő 9. osztálynak az első szülői értekezleten tartok (megj.: az IKSZ koordinátor) egy általános tájékoztatást a közösségi szolgálatról: a jogszabályi háttérrel, a teljesítendő óraszámról, az iskolai teljesítés lehetőségeiről, a fogadószervezetekről.”

„A diákok felkészítése, tájékoztatása az első 5 osztályfőnöki óra keretében történik, ez inkább csak az adminisztrációról szól. Érzékenyítés csak szükség esetén történik, ha olyan fogadószervezetet választanak a diákok.”

„A diákok átfogó képet kapnak a program céljáról, jogi háttéréről, a teljesítéshez szükséges feltételekről, valamint a rendelkezésükre álló lehetőségekről. A tájékoztatás kiterjed arra is, hogy milyen típusú tevékenységek számíthatók be az IKSZ-be, milyen szabályokat kell betartaniuk, és hogyan dokumentálják az elvégzett munkát.”

Az interjúk és a kérdőív alapján is láthatjuk, hogy a felkészítés attitűdformáló része sok esetben tehát háttérbe szorul, de több olyan iskola is van, ahol a közösségi szolgálathoz kapcsolódó célok megismertetésére egyáltalán nem fordítanak időt, hanem egy általános tájékoztatással töltik ki a felkészítés teljes idejét.

Ki kell emelnünk azokat - az előző években a monitoring vizsgálatba került - intézményeket, ahol a felkészítő alkalmon az IKSZ céljainak és hasznosságának kiemelésén túl az idősebb diáktársak mutatták be, hogy ők milyen IKSZ tevékenységeket végeztek, hol és milyen tapasztalatokra tettek szert, illetve milyen pozitív hatásait tapasztalták az önkéntes tevékenységnek. Ezt a gyakorlatot azért emeljük ki, mert amellett, hogy csekély ráfordítással megvalósítható, nagyon motiváló lehet az IKSZ tevékenységet még csak most kezdők számára.

További jó gyakorlatokat is találtunk a felkészítő foglalkozások során; vannak olyan intézmények, ahol a felkészítő alkalmon a fogadószervezetek is részt vesznek, bemutatják a náluk végezhető tevékenységeket, ezzel is megkönnyítve a diákok választását és orientációját. Az IKSZ-hez kapcsolódó jó gyakorlatok tárgyalásánál részletesebben is bemutatjuk, hogy egyes intézmények a felkészítés során szituációs játékokat alkalmaznak, melynek keretében egy-egy jelenetet játszanak el a gyerekek. Egy másik iskolában egy társasjáték segítségével, minimális eszközhasználattal a gyerekek játékos formában civil szervezeteket alapítanak, mutatnak be. Jó gyakorlatnak tartjuk azt a lezárási formát is, ahol a diákok prezentációt is készítenek és mutatnak be egymásnak az IKSZ-hez kapcsolódó tapasztalatokról, élményeikről. Ezek a gyakorlatok azért nagyon jók, mert szintén minimális ráfordítással valósíthatók meg és nemcsak a saját, hanem mások élményeik, benyomásaik is érik a tanulókat.

„Az első órában a koordinátor egy PPT-vel kiegészülő előadást tart az IKSZ-ről, annak alapelveiről, a szabályokról és a lehetőségekről. Itt gyakorlatilag a működés szabályozását, gyakorlati fogásait ismerteti. Rögtön ezután a következő óra az érzékenyítésé, ahol az IKSZ-továbbképzésről megismert feladatokat és fogásokat alkalmazva szituációs játékot játszanak a tanulók. Például azt, amikor az osztályközösség két önként vállalkozója egy-egy szerepet kap, az egyikük szegény sorsú családból származik, a másikuk tehetős, városi család sarja, és csukott szemmel kell egyet-egyét előrébb lépniük, ha úgy érzik, az állítás róluk szól, ami körül járja az esélyegyenlőséget és a reális lehetőségeket az életben. Ehhez kapcsolódva tud megindulni az irányított beszélgetés, érvelnek, reflektálnak az elhangzottakra, és saját gondolatokkal színesítik a megéléseket.”

A feldolgozás, reflexió menetére, ahogyan az előző évben is láthattuk az interjúk alapján három jellemző példát találtunk. A legtöbb iskolában osztályfőnöki óra keretében, osztály szinten osztják meg egymással a diákok a közösségi szolgálat teljesítése során szerzett tapasztalatokat. Ezeket az alkalmakat már sok esetben nem a koordinátor tartja, hanem az osztályfőnökök vezetésével zajlanak. Megbeszélik, ki hol teljesített, milyen területen tevékenykedtek, milyen tapasztalataik voltak, illetve milyen élményekkel gazdagodtak a közösségi szolgálati órák teljesítése alatt.

A második esetben – mely a legkevésbé tűnik hatékonynak a három példa közül – a gyerekek nem osztják meg egymással az élményeiket, illetve a feldolgozásnak nincs szervezett kerete, hanem jellemzően évközből négy szemközti beszélgetést tartanak meg a diákok az osztályfőnökükkel a tapasztalatokról, esetleg a felmerült problémákról. Egyre gyakoribb, hogy a diákoktól a teljesítés zárásaként a közösségi naplóba kérnek egy írásos beszámolót a közösségi szolgálathoz kapcsolódó tapasztalataikról. Ebben az esetben azonban a gyerekek nem tudják egymással megosztani az élményeiket, csak saját benyomásaikkal találkoznak. Harmadik csoportba azok az intézmények tartoznak, melyek valamilyen egyéb módszert (prezentáció, portfólió stb.) is bevontak a feldolgozás folyamatába, illetve több esetben nem osztály, hanem évfolyam, vagy még ennél is szélesebb körben történik a közösségi szolgálat tapasztalatainak, élményeinek a feldolgozása. A következő interjúrészletek a lezárás különböző formáit mutatják be:

„A program lezárásakor minden olyan tanulónak, aki teljesítette az 50 órát, egy prezentációt kell készítenie élményeiről, tapasztalatairól és a levont tanulságokról. Ezeket a prezentációkat a koordinátor előtt be is kell mutatniuk, valamint szóban is beszámolnak a tapasztalataikról.”

„Az iskola feldolgozó, lezáró alkalmat ritkán szervez. Ha sor is kerül rá, az egy évfolyamon nagy számban végzetek számára tartják, Mivel a tanulók eltérő időben és ritmusban végeznek, a zárófoglalkozás gyakorlatilag kikopott a rendszerükből.”

Azt a problémát, hogy nem egyszerre végeznek a diákok az 50 óra teljesítésével valahol úgy orvosolják, hogy nem osztály szinten szervezik meg a lezáró foglalkozásokat, hanem közvetlenül az 50 óra teljesítését követően tartanak több csoportos reflexiók alkalmat.

„A reflexióra, vagyis az élmények átbeszélésére a teljesítést követően félévkor vagy év végén kerül sor délutánonként kijelölt időpontokban (kettő-kettő-egy vagy kettő-három órára lebontva), az osztályfőnökök közreműködésével, a felkészítő foglalkozással megegyező

óraszámában (öt óra). Ezeken a foglalkozásokon beszélnek meg a tanulók a pozitív és negatív tapasztalataikat, néhányan ppt készíttéssel prezentálják az élményeiket.”

A kérdőíves felvétel alapján látható, hogy az IKSZ-hez kapcsolódó felkészítést szinte minden iskolában megszervezik. Az iskolák 61%-ában legfeljebb két órát szánnak erre, a maximális időkeretet pedig az iskolák közel negyede tölti ki a felkészítéssel, ami 8%-os növekedés az előző évhez képest. Ugyanakkor látható, hogy évről-évre csökken a lezárásra fordított idő, annak ellenére, hogy láthattuk, ezeknek az eseményeknek nagy jelentősége van a diákok motivációja szempontjából.

Tavaly az iskolák közel háromtizedében (28%) semmilyen ilyen irányú tevékenységet nem találtunk, idén ez az arány tovább növekedett 4 százalékponttal. Mind a felkészítő, mind pedig a lezáró órákra többségében egyaránt jellemző, hogy szervezése osztályszinten történik. Egyéni foglalkozás csak a lezárás kapcsán fordul elő az iskolák ötödében (20%).

**14. táblázat: Hány órában szervezi az iskola a közösségi szolgálathoz kapcsolódó...
N és %, N=40**

	N	%
FELKÉSZÍTÉST?		
1	12	32
2	11	29
3	5	13
4	1	3
5	9	24
nem szervez	0	0
FELDOLGOZÁST, LEZÁRÁST?		
1	12	30
2	8	20
3	1	3
4	0	0
5	6	15
5-nél több	0	0
Nem szerveznek feldolgozást, lezárást	13	32

A tanulók attitűdje

Az iskolai koordinátorok véleménye, valamint a diákokkal folytatott fókuszcsoportos beszélgetések eredményei egyaránt arra utalnak, hogy a tanulók hozzáállása a közösségi szolgálat programjához az előző évekhez hasonlóan továbbra is alapvetően pozitív. A pedagógusok többsége úgy véli, hogy bár a diákok kezdetben inkább kötelező feladatként tekintenek a közösségi szolgálatra, a program végére általában elégedettek a fogadóintézménnyel, és a tevékenység során pozitív élményekkel gazdagodnak. A tapasztalatok szerint az iskolák 81%-ában a tanulók túlnyomó többsége kedvező élményekről és hasznos tapasztalatokról számolt be. Abban a kérdésben nagyobb a megosztottság az egyes iskolák között, hogy a diákok a közösségi szolgálatra, mint egy teljesítendő kötelezettségre tekintenek vagy motiválatlanok a közösségi szolgálat iránt, egyúttal szabadidejük felesleges lefoglalásának tartják. Mindemellett igaz, hogy még mindig azok vannak nagyobb arányban, akik szerint ez a fajta hozzáállás kevésbé jellemző a diákokra. Ami egyértelműen jó hír a program szempontjából – ahogy az online kérdőív, valamint a koordinátori interjúk is alátámasztották –, hogy a diákok nagy része jól érzi magát a közösségi szolgálat teljesítése alatt.

Összességében – amint azt az online kérdőíves felmérés és a koordinátorokkal készített interjúk egyaránt alátámasztják – a diákok döntő többsége pozitív élményként éli meg a közösségi szolgálatban való részvételt, ami a program eredményességének kedvező mutatója.

15. táblázat: Az Önök iskolájában a diákok hogyan viszonyulnak az IKSZ-hez? % és átlag, N=40

	egyáltalán nem jellemző	inkább nem jellemző	inkább jellemző	teljes mértékben jellemző	átlag*
	%	%	%	%	pont
A diákok a legtöbb esetben elégedettek a fogadó intézményükkel	0	0	64	36	3,4
A diákok általában jól érzik magukat az IKSZ során	0	2	86	12	3,1
A diákok az IKSZ teljesítése után sok pozitív tapasztalatról. élményről számolnak be	2	17	58	23	3,1
A diákok számára jellemzően az IKSZ csupán egy teljesítendő kötelezettség	2	33	47	18	2,8
A diákok jellemzően érdeklődők az IKSZ iránt	0	28	67	5	2,8
A diákok szabadidejük főlegesen lefoglalásának tartják az IKSZ-et	22	48	27	2	2,1
A diákok motiválatlanok az IKSZ-szel kapcsolatban	14	50	33	3	2,2
A diákok gyakran számolnak be a fogadó intézmények felkészületlenségéről	76	19	3	2	1,3

*Minél magasabb az átlagpontszám, annál nagyobb az állítással való egyetértés (terjedelem: 1-4 között)

Az interjúkon megkérdezett diákok szinte kivétel nélkül hasznosnak tartják, hogy önkéntes munkát kell végezniük középiskolai éveik alatt, még ha kezdetben esetleg mást is gondolnak. A kérdésre, hogy miért, a következő válaszokat adták:

„Ezzel megtanuljuk kicsit, hogy ilyen körülmények között kell dolgozni, akkor is meg kell csinálni a munkát, ha fárasztó, unalmas, vagy ha épp nincs kedvünk hozzá.”

„Jó érzés volt segíteni, valamint, hogy a felnőttek megbíztak bennünk, ha valamit nem tudtunk elmagyarázták, kijavítottak, tanácsokat adtak.”

„Saját magunk jó érzéséért, hogy mosolyt csalhassunk a másik arcára, illetve, mivel az emberek társas lények, jó érzés segíteni a másinak, egymásnak”.

„Szerintem, hogy ezt teljesítenünk kell, ez egy nagyon hasznos dolog, mert belelátunk, hogy mi vár ránk a munka világában. Ez egy nagyon jó tapasztalatszerzés.”

„Bevezet a munka világába, tapasztalatot szerzünk.”

„Célirányosan olyan helyeket választottam, amelyek érdekelnek a jövőm szempontjából, sokat segítettek a teljesített órák, hogy letisztuljon milyen pályát válasszak.”

A pedagógusok szerint a diákok értékes tapasztalatokat szerezhettek az IKSZ tevékenységek során, fejlődhetnek, és hozzájárulhatnak a közösségük életéhez. Az iskolai közösségi szolgálat

tehát a tanulók szemszögéből nézve egy fontos lépcsőfok a felelősségteljes és tudatos felnőtté válás útján.

” Ha kezdetben nem is lelkesek, hasznosnak tartják, mert általa valós élethelyzetekkel találkoznak a tanulók.”

„Olyan diákokat is megmozgat, akik esetleg korábban zárkózottabbak, passzívabbak voltak és főleg a digitális világában élnek. Így kimozdulnak legalább 50 órára, nyitottabbá válnak a közösségek felé.”

„Az első napok nehezek, nem voltak felkészülve arra, hogyan kell kisgyerekekkel és sérült felnőttekkel helyesen kommunikálni, viselkedni. Elfogadást, türelmet, kitartást tanultak ezeken az alkalmakon, jobban megismerték önmagukat.”

„Kezdeti nehézség, hogy a megszokotthoz képest nagyobb felelősséget kell vállalni, de a teljesített órák alatt ez egyre jobb érzés lesz. És ez növeli a magabiztosságunkat.”

Talán ez a kezdeti hozzáállás tükröződik abban, amit már tavaly is hangsúlyoztunk, hogy van egy kettősség a közösségi szolgálathoz való hozzáállásban; annak ellenére, hogy a diákok hasznosnak tartják, mégis ott van egy kötelező jellege, ami ront a megítélésén, illetve a tanulók programhoz való viszonyulásán. A problémát tetézi, hogy helyenként a pedagógusok részéről is érezhető a kötelező közösségi szolgálat irányába megmutatkozó motivátlanság.

„A diákok motivációja a közösségi szolgálat iránt vegyes képet mutat. Vannak olyanok, akik számára ez csak egy kötelező feladat az érettségi vizsgához, mások pedig a pozitív tapasztalataik, élményeik által lelkesebbek.”

„A kötelező jelleg nem szépít és nem biztos, hogy minden esetben eléri a célját. A diákok egy része csak „letudja” a közösségi szolgálat óráit, mert enélkül nem mehet érettségizni. Kb. 50-50%-ra tehető a motivált, és a kevésbé lelkes diákok aránya. A gyerekek túlterheltek, a kényszer pedig sokukat presszionálja.”

„Bár a célját teljes mértékben értem és egyetértek vele, úgy gondolom, hogy a kötelező önkéntes szolgálat mégis nehezen értelmezhető. A preskriptív rendelkezés helyett a szemléletformálás, a motiválás eszközeit keresve kellene népszerűsíteni az önkénteskedést.”

„Nem tenném kötelezővé...nem kellene az érettségihez kötni, mivel az már nem önkéntes, ha muszáj megcsinálnom, különben nem érettségizhetek le. Amúgy hasznos persze a tapasztalat nekünk diákoknak.”

A pedagógusok szerint a közösségi szolgálatra nem szabadna egy kötelező, kipipálandó feladatként tekintenie a diákoknak. Ezen sokat segíthet, ha a diákok nem egyedül, hanem csoportosan teljesítik a közösségi szolgálati tevékenységet. Az elmúlt évek alapján azt látjuk, hogy egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek azok az IKSZ-hez kapcsolódó tevékenységek, melyeket társakkal, sőt néha az egész osztály együtt, közösen végez. Az intézményvezetés és a tantestület is egyre inkább törekszik arra, hogy a közösségi szolgálat megvalósításában a közösségi tevékenységek legyenek a hangsúlyosak. Ezek a tevékenységek nemcsak élvezetesebbek a diákok számára, de jobban össze is kövácsolják a közösséget.

„Egyre gyakrabban végzik a gyerekek csoportosan az IKSZ-et, jobban érzik így magukat.”

„Szívesebben végzik ezeket a tevékenységeket együtt, csoportosan.”

„Ha valaki visszahúzódná jobb neki, ha többen, csoportosan mennek egy-egy intézményhez.

Minden gyereknek biztonságot ad, jobb, ha az osztálytársaival mehet és ez egyre gyakoribb is.”

A közösségi szolgálat céljainak teljesülése

Amint arra a Jelentés elején már utaltunk, egy program vagy fejlesztési beavatkozás sikerességét alapvetően meghatározza, hogy a kitűzött célok milyen mértékben valósulnak meg a gyakorlati megvalósítás során. A célok teljesülése mellett elengedhetetlen szempont, hogy a program érdemi és mérhető hatást gyakoroljon a célcsoportokra és a tágabb környezetre egyaránt. Korábban láthattuk, hogy az IKSZ céljai között első helyen a társadalmi nevelés és a szociális készségek erősítése, a diákok személyes és szociális kompetenciáinak fejlesztése, a pályorientáció, a munka világával való ismerkedés emelkedik ki prioritásként. Az interjúk és az online kérdőív során is figyelmet fordítottunk arra, hogy megnézzük ezek a célok mennyire valósulnak meg a pedagógusok és a diákok véleménye szerint.

Az intézményvezetők és koordinátorok a közösségi szolgálat pozitív hatásaként leggyakrabban a szociális nevelést, a személyiségformálást, az alkalmazkodókészség, a kommunikáció, az empátia, és a problémamegoldó készség fejlődését említették. Elmondásuk alapján a közösségi szolgálat során szerzett tapasztalatok a diákok pályorientációjára is hatással van; a pályaválasztást számos esetben megerősíti vagy éppen módosítja a közösségi szolgálat alatt végzett feladat azáltal, hogy lehetőséget ad a diákoknak arra, hogy gyakorlatban is megismerkedjenek a különböző szakmákkal. A szolgálat hatására fejlődik a diákok feladattudata, nyitottabbá, önállóbbá válnak, toleránsabbak lesznek, valamint kitartásuk,

együttműködési készségük is javul. A különböző helyzetekben való helytállás és a másokkal való együttműködés képessége pedig elengedhetetlen az életben és a munka világában egyaránt.

„Véleményük szerint az IKSZ segíti a közösségépítést, fejleszti a szociális érzékenységet, alkalmazkodóképességüket, felelősségtudatukat, és szerepet játszik a pályaaorientációban. Jó hatással van a közösségépítésre, a diákok alkalmazkodóképességére, kommunikációjára, problémamegoldó képességére. A feladatok során a türelem, felelősségtudat, önismeret, kitartás fejlődik.”

„Az érzelmi intelligencia fejlődése, a csapatmunka, a közösséghez tartozás élményének meg tapasztalása is fontos, miközben szélesedik a tanulók rálátása – a vállalt feladatokon keresztül – más szervezetek belső életére.”

„Fejleszti a diákok szociális kompetenciáját, empátiáját, személyiségük több spektrumát is erősíti, az, hogy valakiért valamit tennem kell, valamint munkára nevel.”

„Az IKSZ révén javul a diákok szociális érzékenysége, magabiztossága, kommunikációja, az együttműködési és problémamegoldó készségük, hasznosíthatják nyelvtudásukat.”

„Az IKSZ során szerzett tapasztalatok által a szociális érzékenységük és kapcsolatteremtőkészségük, valamint nyitottságuk egyaránt pozitív irányban fejlődött, továbbá a személyiségükre is építő jellegűnek minősítették azt.”

„Tágítja a diákok látókörét és a közösségért végzett tevékenység során a tanulók felelősségvállalása, szociális érzékenysége fejlődik. A pályaaorientációt is segíti, mivel pl. óvodai, iskolai táborokban teljesítők szívesen tanulnak tovább pedagógus, gyógypedagógus pályán.”

„Munkatapasztalatot szereznünk, betekintést nyernünk a munka világába, felelősségre tanít, illetve fejleszti a beszédképességünket is, hiszen sokszor idegen emberekkel kell beszélgetnünk.”

„Lehetőség nyílt bepillantani a felnőttek munkavilágába, ami többeknek segítség a pályaválasztásban is.”

Az online kérdőívben a nyitott kérdésként megfogalmazott felvetésre, hogy milyen készségeket fejleszt a közösségi szolgálat több mint száz értékelhető szempont érkezett, melyeket a lenti szófelhőben gyűjtöttünk össze (a szavak mérete az említési gyakoriságot fejezi ki). A leggyakrabban említett készség/kompetencia/tulajdonság az interjúkon adott válaszokhoz hasonlóan az empátia, a kommunikációs készség, az együttműködési készség, a szociális kompetencia, a felelősségvállalás, a kommunikációs készség, a nyitottság, a tolerancia, az érzelmi intelligencia, illetve a munkához való hozzáállás: az igazgatók és az iskolai közösségi

koordinátorok szerint tehát elsősorban ezeket fejleszti és segíti a programban való részvétel. A problémamegoldó készség, a szolidaritás, az elfogadás, az önállóság, az alkalmazkodókészség, az önbizalom, a szervezőkészség fejlesztése szintén a relatíve gyakran említett tényezők között szerepelt. Mindezek alapján megállapítható, hogy a Jelentés elején megfogalmazott célokat tekintve a közösségi szolgálat sikeresnek tekinthető.

2. ábra: Vannak-e olyan készségek, kompetenciák, melyek Ön szerint javulnak a közösségi szolgálat végzésének hatására? Ha igen, melyek ezek?

A közösségi szolgálat deklarált céljainak, alapelveinek többsége is – a megkérdezett pedagógusok véleménye szerint – teljesülni látszott. Nagyfokú egyetértés alakult ki abban, hogy a közösségi szolgálat teljesítésében az anyagi érdekek egyik fél részéről sem játszanak szerepet; illetve a diákok szabadon választhatják ki a programban végzett tevékenységüket. A többség szintén egyetértett azzal, hogy a közösségi szolgálatban végzett tevékenységek a helyi közösség javát szolgálják; a tanulók többnyire nem az iskolában végzik a kapcsolódó tevékenységeket, olyan tevékenységet végeznek, amely a fogadószervezet fókuszában álló célcsoportjához kapcsolódik, illetve a tanulók több területen is végzik a szolgálatukat.

**16. táblázat: Mennyire teljesülnek a közösségi szolgálat teljesítése során a következő szempontok?
% és átlag, N=40**

	egyáltalán nem	inkább nem	inkább igen	teljes mértékben	átlag*
	%	%	%	%	pont
Sem a fogadófél, sem a tanulók nem érdekeltek anyagilag az IKSZ teljesítésében	0	0	17	83	3,8
A diákok maguk választhatják ki az általuk végzendő tevékenységeket	3	0	22	75	3,7
A diákok saját iskolájukban csak részben végzik a közösségi szolgálatot	2	0	48	50	3,5
A tanulók elfogadónak válnak a segítségre szoruló személy(ek) iránt	0	0	63	37	3,4
A tanulók olyan tevékenységet végeznek, melyek a helyi közösség javát szolgálják	0	0	73	27	3,3
A diákok több területen végzik az IKSZ feladataikat	0	5	70	25	3,3
A tanulók nem végeznek közvetlen hozzátartozó felügyelete alatt közösségi szolgálatot	7	10	43	40	3,2
A közösségi szolgálat során közvetlenül a szervezet célcsoportját szolgáló tevékenysége(ke)t végeznek a tanulók	0	0	65	35	3,4
A diákok olyan tevékenységekben vesznek részt, melyek hosszútávon fenntarthatók	0	13	70	17	3,1
A közösségi szolgálat kapcsán partneri viszony alakul ki az érintettek között	0	20	55	25	3,1
A diákok többsége az IKSZ teljesítését követően is végez önkéntes munkát	0	60	37	3	2,4

*Minél magasabb az átlagpontoszám, annál nagyobb az állítással való egyetértés (terjedelem: 1-4 között)

Kommunikáció

A közösségi szolgálatról 90%-ban (tavaly 70%) rendszerint szóban történik a kommunikáció, míg az online kommunikáció terén is egyre nagyobb növekedés figyelhető meg évről-évre. Mindezek mellett a közösségi szolgálattal kapcsolatos tudnivalókat, tájékoztatókat több csatornán is elérhetővé tették. Az iskolák 47%-ában az intézmény honlapján, 28%-ában a Facebookon tették közzé az információkat. A leggyakrabban alkalmazott offline tájékoztatási módszer az iskolai faliújság volt, az ebben rejlő lehetőségeket az intézmények 28%-a használja ki. A Messenger, illetve a kézhez kapott nyomtatott tájékoztatófüzet az iskolák 30%-ában, illetve 22%-ában fordult elő.

17. táblázat: Az iskola tanulóit milyen csatornákon tájékoztatják az IKSZ-szel kapcsolatos tudnivalókról, lehetőségekről? (többet lehetett választani) N és %, N=40

	N	%
Személyesen, tanórán	36	90
Az iskola honlapján	19	47
Faliújságon	11	28
Facebookon	11	28
Messengeren	12	30
Kézhez kapott nyomtatott tájékoztató lap/füzet segítségével	9	22
Egyéb*	3	6

*Említések: Kréta rendszer (1 iskola), email-en (1 iskola), Teams (1 iskola)

Az intézmények honlapján megtalálható közösségi szolgálattal kapcsolatos tájékoztatás jellemzően informatív, valamint könnyen elérhetőek a közösségi szolgálatra vonatkozó információk, ami nagymértékben megkönnyíti a szülők és a tanulók tájékozódását. Az oldalakon leginkább a teljesítési területeket, a konkrét tevékenységeket, a jogszabályi vonatkozásokat, a fogadószervezetek listáját, a tájékoztató dokumentumokat, a jelentkezési lap mintáját és a szülői, gondviselői hozzájáruló nyilatkozatot találhatjuk.

A legtöbb intézmény külön online kommunikációs felületeket is működtet a közösségi szolgálattal kapcsolatos információk megosztása és az aktuális lehetőségek közzététele érdekében. Leggyakrabban a Messenger, a zárt Facebook-csoportok, valamint az e-mailes tájékoztatás eszközeit használják. E kommunikációs csatornák használata bizonyos hátrányokkal is járhat, mivel nem minden tanuló jut időben hozzá a releváns információkhoz, illetve az információáramlás nem mindig teljes körű.

Egyre elterjedtebb gyakorlat a *Kréta* rendszer használata is, amelyen keresztül a közösségi szolgálat koordinátorai rendszeresen tájékoztatják a tanulókat és a szülőket az aktuális teljesítési lehetőségekről és tudnivalókról. Bizonyos intézményekben a diákönkormányzat tagjai is aktív szerepet vállalnak az információk továbbításában: ők közvetítik az osztályok felé az új teljesítési lehetőségeket, jelentkezési feltételeket és a részvételhez kapcsolódó tudnivalókat.

Nehézségek

Számos nehézség gátolhatja az iskolai közösségi szolgálat megvalósítását és az iskolák zömében egyikkel-másikkal rendszeresen szembesülnek is. Míg két évvel ezelőtt a legtöbb intézmény – a vizsgálatba bevont több mint fele (53%) – két tényezőt említett meg: az időhiányt és a járványhelyzetet, addig a 2023/24-es tanévben a tanulók nagy leterheltségét emelték ki. Jelenleg egyértelműen a tanulók motivációjának hiánya (65%) jeleni a legnagyobb nehézséget

a program megvalósítása szempontjából. Érdeemes megemlíteni, hogy a tavalyi évhez képest csökkent a tanulók nagy leterheltségének, az időhiány, illetve a hasznos tevékenységtettek, mint nehézségnek az említése. Érdekes, hogy míg az előző évek felvételei alapján a fogadók helyek kapacitásának hiánya nem jelentett problémát az intézmények számára, ebben az évben az iskolák 15%-a említette ezt a tényezőt. Az interjúk során ezt a faktort nem emelték ki a megkérdezett intézményvezetők, koordinátorok, illetve a diákok sem. A gátló tényezők között a tisztázatlan célokat, a hasznos tevékenységtettek hiányát említették még kisebb arányban. A járvány, a motivációhiányt a pedagógusok részéről, illetve a fogadóintézmények nagy számát egy-két intézmény érzékeli csupán. Ugyanakkor pozitív, hogy az előző felvételhez képest 2-ről 6-ra nőtt azon intézmények száma, akik nem érzékelnek semmilyen veszélyeztető tényezőt.

18. táblázat: Melyek Ön szerint a program sikeres megvalósítását leginkább veszélyeztető tényezők? (többet lehetett választani) N és %, N=40

	N	%
Motiváció hiánya a diákok részéről	26	65
Tanulók nagy leterheltsége	19	47
Időhiány	10	25
A felkészítés hiánya a fogadó szervezeteknél	6	15
Adminisztráció	6	15
A fogadók helyek kapacitásának hiánya	6	15
Tisztázatlan célok	5	13
Hasznos tevékenységtettek hiánya	4	10
Járvány	2	5
A felkészítés hiánya a pedagógusoknál	2	5
Fogadó intézmények túl nagy létszáma	1	2
Nincs ilyen tényező	6	15

A diákok motiválatlanságával kapcsolatos probléma az interjúk zömében is megjelenik.

„Sajnos a motiváció hiánya, az érdektelenség, a társadalmi problémák iránti érzéketlenség egyre nagyobb. Több alkalommal volt szó az önkéntességről, a közösségért való tenni akarásról, mégsem érezzük egyelőre ezek pozitív hatását.”

Helyenként a pedagógusok részéről is érezhető a kötelező közösségi szolgálat irányába megmutatkozó motiválatlanság. Az interjúk során a diákok nagy leterheltsége is gyakran megjelenik, ami a tagozatos-, az „elit”- vagy a sportgimnáziumokban csak tovább fokozódik. *„Nehézséget okoz, hogy a diákok nagy számban járnak különórákra, felvételi előkészítőkre a tanítás után, ami a tizedik évfolyamtól már gyakran 15-16 óráig tart. Így a kötelező teljesítésre maradó idő a hétköznapiakban szinte lehetetlenné válik.”*

Az elmúlt években a közösségi szolgálattal járó adminisztrációt egyre kisebb teherként érzékelik a pedagógusok annak ellenére, hogy a feladatok meghatározó része még mindig adminisztratív jellegű, melynek csökkentését az intézmények jelentős része továbbra is szorgalmazza. Az idei kérdőíves, illetve interjú felvételek is alátámasztották, hogy jelentős feladattal jár a közösségi szolgálat dokumentálása, melynek támogatásába egyre gyakrabban a koordinátorok mellett az osztályfőnököket is bevonják. Vélhetően azért is érzékelik a koordinátorok az adminisztrációs terhek csökkenését, mert jobban megoszlanak az ezzel járó feladatok. Ugyanakkor az is látszódik, hogy az intézmények keresik az egyszerűsítési lehetőségeket, egyre több intézmény fejlesztett ki olyan módszert, mely az adminisztráció megkönnyítésére, vagy meggyorsítására irányul. Az interjúk során egyre többen említik a javaslatok között a KRÉTA rendszer bizonyos funkciókkal való kibővítését is.

„Egyszerűbb lenne, ha a KRÉTA-n keresztül lehetősége lenne a szülőknek és a diákoknak a fogadószervezetekhez való jelentkezésre.”

A mintába került intézmények között van, aki egy külön támogató szoftvert fejlesztett ki a közösségi szolgálat adminisztrációjának megkönnyítésére és átláthatóvá tételére, melyet a jó gyakorlatok között részletesebben is bemutatunk.

Ahogy korábban már beszámoltunk róla Vas vármegyében megalakult a Vasi Diák Közösségi Szolgálat, amely az iskolától átvállalta az adminisztrációs feladatokat, ezzel könnyítve meg a tanárok munkáját.

A Vasi Diák Közösségi Szolgálat alapvető feladatai közé tartozik a fogadószervezetekkel való kapcsolattartás, illetve az együttműködési megállapodások kezelése. A szervezet ellenőrzi a fogadószervezetek alkalmasságát és megbízhatóságát annak érdekében, hogy a diákok biztonságos és támogató környezetben végezhesék önkéntes munkájukat. A szervezet több száz partnerintézménnyel áll kapcsolatban, folyamatosan bővítve és frissítve az együttműködési hálózatot. A honlapjuk kulcsfontosságú információforrás, ahol a diákok megismerhetik a rendelkezésre álló partnereket és választhatnak közösségi szolgálati helyek közül.

A felsőoktatási felvételinél adható többletpontok

A korábbi évek vizsgálatainál – különösen a tanulói interjúk elemzéseinél - több alkalommal megfogalmazódott az a javaslat, miszerint a tanulói motiváció növelhető lenne, ha a

felsőoktatási intézmények a felvételi eljárásban többletponttal honorálnák a kötelező 50 órát meghaladó, illetve a választott szakirányhoz szorosan kapcsolódó közösségi szolgálati tevékenységet.

A felsőoktatási felvételi rendszer átalakulásának következtében az intézmények autonóm módon határozhatják meg, hogy a felvételi eljárás során mely teljesítményekért adnak többletpontot. Egyes felsőoktatási intézményekben a közösségi szolgálat is beszámítható ilyen módon, amennyiben azt a tanuló az adott képzési területen teljesíti, és erről megfelelő igazolást nyújt be.

A pedagógusok nagy része már értesült erről a lehetőségről, a diákok közül viszont még vannak, akik nem hallottak erről a lehetőségről. Egyértelműen pozitívan fogadták a hírt, illetve motiválónak tartják az intézkedést, ahogy az alábbi interjúrészletekből is látszik:

„Ez még több diák számára adhat ösztönzést a tudatosabb és lelkesebb részvételre, különösen azoknak, akik eddig még nem találták meg az IKSZ-ben a személyes kapcsolódási pontot.”

„A felsőoktatásba való bejutás nagy motiváció számukra, és ha az 50 óra teljesítése más előnyökkel is együtt jár, akkor szívesebben teljesítik a közösségi szolgálatot és tudatosabban választanak közösségi szolgálati helyet.”

Tavaly a megkérdezett iskolák még csak fele értesült arról, hogy vannak olyan felsőoktatási intézmények, ahol plusz pontot ér a felvételi eljárás során a közösségi szolgálati munka, míg mostanra az iskolák több, mint háromnegyedébe eljutott a hír. A várakozások szerint az intézkedés bevezetése növelni fogja a diákok motivációját.

19. táblázat: Véleménye szerint hogyan fog hatni az intézkedés bevezetése a tanulók motivációjára? N és %, N=40

	N	%
Nem lesz semmilyen hatással a diákok motivációjára	10	25
Növelni fogja a diákok motivációját	30	75

Nyitott kérdés keretében a pedagógusok véleményét is megkérdeztük az intézkedés bevezetéséről. A pedagógusok válaszai a diákokhoz képest árnyaltabb képet ad, bár itt is azok vannak többségben, akik támogatják a felvételinél a közösségi szolgálati órákért járó plusz pontokat, ahogy az alábbi interjúrészletek is mutatják:

„A felsőoktatásba való bejutás nagyobb motiváció számukra, mint az 50 óra teljesítése, ha a kettő együtt jár, akkor szívesebben teljesítenek közösségi szolgálatot és tudatosabban választanak közösségi szolgálati helyet.

„A felvételi pontok növelése érdekében a diákok átgondoltabban választanak és komolyabban veszik a feladatot.”

„Azt gondolom, hogy a plusz felvételi pontok fontosak lesznek a tanulóknak és próbálnak majd olyan területen közösségi szolgálatot végezni, ahol ezt elérhetik.”

„Igaz, hiszen az egyetemre való bejuttatás a legfontosabb cél a gimnáziumban. Az egyetem részéről az elvárás lehet specifikus is, így több területen szereznek tapasztalatot, így nagyobb eséllyel találnak rá az önkéntes munka számukra leginkább megfelelő formájára. Ez hozzájárulhat ahhoz, hogy a későbbiekben, felnőttként is tudatos és érzékeny, segítő állampolgárrá váljanak.”

Vannak pedagógusok, akik úgy gondolják, már éppen elég lehetősége van a diákoknak a felvételihez szükséges pontok összegyűjtésére:

„A megszerezhető lehetőségek olyan széleskörűek, hogy nem biztos, hogy így akarnak plusz ponthoz jutni.”

„A mi diákjaink a pontjaikat már megszerzik máshol, nincsenek rászorulva.”

A közösségi szolgálathoz kapcsolódó iskolai dokumentáció

Ebben az évben is a monitori vizsgálat részét képezte a tanügyi dokumentumok áttekintése, ellenőrzése és az ezzel kapcsolatos javaslatok megfogalmazása is. A vizsgálatok eredményei alapján megállapítható, hogy az intézmények többségében a közösségi szolgálati program adminisztrációja összhangban állt a hatályos jogszabályi előírásokkal. A program megvalósításához szükséges szervezeti és infrastrukturális kereteket az iskolák biztosították a tanulók számára. A teljesítések rögzítése jellemzően az osztálynaplóban történt a tanév során, míg a nyári időszakban végzett közösségi szolgálati tevékenységeket a következő tanév elején, szeptembertől vezették be a bizonyítványokba.

A dokumentáció – különösen a közösségi szolgálati naplók és a tanulók jelentkezési lapjai – tartalmi szempontból az esetek döntő többségében megfeleltek az előírt követelményeknek. Az

éves teljesítéseket a tanulók bizonyítványában rögzítették, a nem teljesítés tényét pedig szintén feltüntették a hivatalos iskolai nyilvántartásban.

Bár egyre kisebb arányban még mindig egy-egy esetben előfordul, hogy az iskola fogadószervezetei között olyan partner szerepel, amelyek nem felelnek meg a jogszabályban rögzített feltételeknek, például korlátozott felelősségű társaságoknál vagy más profitorientált gazdálkodó szervezeteknél.

A vizsgált intézmények 85%-ában a közösségi szolgálattal kapcsolatos tevékenységek szabályozása valamilyen mértékben szerepelt az intézmény Pedagógiai Programjában. Némileg alacsonyabb, de hasonló arányban (77%) jellemző, hogy Együttműködési Megállapodás keretében írják le az elvégzendő tevékenységeket. A dokumentáció-kezelés kismértékű hiányosságára utalt, hogy a közösségi szolgálattal kapcsolatos dokumentumokra csak az iskolák 48%-ában tért ki a hatályos Iratkezelési szabályzat.

Ahol a monitoring során eltérést tapasztaltunk, ott ezeknek a hiányosságoknak a pótlására az elmúlt évekhez hasonlóan javaslatokat fogalmaztunk meg. Összességében elmondható, hogy kisebb dokumentációs hibák, hiányosságok mellett a program továbbra is minden vizsgált intézményben a jogszabályoknak megfelelően működött.

Jó gyakorlatok

Az oktatás folyamatosan változó és fejlődő terület, ahol a pedagógusok nap mint nap új megoldásokat, módszereket és eszközöket alkalmaznak annak érdekében, hogy hatékonyabbá, élményszerűbbé és eredményesebbé tegyék a tanítást, tanulást. Az iskolai jó gyakorlatok gyűjtése, rendszerezése és megosztása a tudásmegosztás egyik leghatékonyabb eszköze az oktatásban, illetve segítséget nyújt abban, hogy a pedagógiai munka ne elszigetelten, hanem együttműködésre és közös tanulásra építve fejlődjön.

Az IKSZ-hez kapcsolódó jó gyakorlatok részletesebb megismerését, bemutatását és adaptálását azért tartjuk elengedhetetlennek, mert elősegítheti más iskolákban is az IKSZ sikerét, hatékonyabbá tételét, aktívan támogathatja az oktatási-nevelési célok elérését, illetve pozitív hatást gyakorolhat a tanulók fejlődésére, a tanulási környezetre vagy az iskolai közösség életére. Az IKSZ-hez kapcsolódó jó gyakorlatok kiválasztásánál és rendszerezésénél fontos szempont

volt, hogy a jó gyakorlat kipróbált legyen, pozitív hatásai legyenek a diákokra nézve, illetve, hogy más iskolákban is – ha nem is teljes egészében, változtatás nélkül -, de adaptálható legyen.

A jó gyakorlat definiálására az előző monitoring vizsgálatokhoz hasonlóan Kerekes-Simon-Szép (2011) fogalmát használtuk fel, mely szerint a jó gyakorlat *„olyan innovatív folyamat, módszer, cselekvés és eszközhasználat együttese, amely az intézményi gyakorlatban és működésben megtapasztható, több évig sikeresen és hatékonyan alkalmazott, kipróbált, ezért eredményesen adaptálható, fenntartható, fejleszthető, dokumentálható. (...) Tehát a jó gyakorlat keresésének és implementációjának a lényege a sikeres adaptáció, a saját intézményi működésbe való beépítés.”*²

Az iskolák kevesebb, mint fele (16 db) számolt be valamilyen IKSZ-hez kapcsolódó jó gyakorlatról. Az IKSZ-hez kapcsolódó, a kiválasztott intézményekben alkalmazott jó gyakorlatok közül nyolcat részletesebben is megvizsgáltunk, illetve az intézmények koordinátoraival további interjú beszélgetéseket folytattunk. Ezeken az alkalmakon nagyrészt a jó gyakorlatok bemutatására, azok szélesebb körben való elterjesztésére fókuszáltunk.

A jó gyakorlatok szempontjából hét csoportba sorolhatjuk a mintába került intézményeket. Még mindig a legnagyobb népszerűségnek a **mentorálás, korrepetálás** örvend, mint az iskolák által megjelölt IKSZ-hez kapcsolódó jó gyakorlat, vagyis amikor az idősebb diákok egy-egy tantárgyból segítik felzárkóztatni a fiatalabb diákokat, vagy amikor az idősebb diákok felkarolják a kisebbeket és segítik a fiatalabbakat a tájékozódásban, eligazodásban, beilleszkedésben.

Szintén egyre elterjedtebb, hogy az iskola szorosabban kapcsolódik egy **karitatív tevékenységeket** végző szervezethez, ahol a diákok közösen vesznek részt az IKSZ részeként is olyan jótékonyági akciókban, mint például az adománygyűjtés, ételosztás, idősök otthonában segédkezés. Ezt a fajta jó gyakorlatot általában nem lehet egy az egyben átvenni, mert az iskola környezetében lévő szervezetek, alapítványok jellegétől is függ, hogy milyen segítségre van szükség, de mégis pozitív mintaként szolgálhat a többi intézmény számára.

A Tomori Pál Katolikus Gimnázium, Technikum és Kollégiumban néhány évvel ezelőtt csatlakoztak a „72 óra kompromisszumok nélkül” elnevezésű önkéntes ifjúsági akcióhoz. A

² Kerekes Gábor – Simon István – Szép Lilla (szerk.): *Nemzetközi és hazai bevált gyakorlatok a minőségfejlesztésben*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2011.

projekt elsődleges célja, hogy a fiatalokat összefogja, cselekvésre ösztönözze annak érdekében, hogy tegyenek másokért, környezetükért. A honlapon is olvasható, hogy „országszerte fiatalok kisebb-nagyobb csoportjai három napon, azaz 72 órán keresztül teljesítenek olyan közhasznú feladatokat, mint az intézmények, játszóterek felújítása, erdőtakarítás, szociális segítségnyújtás, kulturális műsorok szervezése különböző közösségeknek (fogyatékkal élők, idősek stb.)”.³

Az eseményhez 7 évvel ezelőtt csatlakozott az iskola akkori lelkesze a helyi plébániával karöltve, ami annyira népszerűvé vált a diákok körében, hogy már minden évben 80-100 gyerek csatlakozik az iskolából a programhoz. Az eseményen reggel 8-tól délután 4 óráig segédkeznek a tanulók, de a szabályozás miatt csak naponta 3-5 órát számolnak el közösségi szolgálati tevékenységként. Az első napon, péntekenként helyben, tehát az iskola, illetve a kollégium közvetlen környezetében segédkeznek a diákok: iskolai könyvtárrendezés, az udvar gereblyézése, kertgondozás, virágültetés, padfestés, homokhordás, szertárrendezés a jellemző feladat. A tanulók ezután a település külső helyszínein segédkeznek: könyvtárban, óvodában, iskolában, faluházban, temetőben, templomban. Évről-évre egyre szélesebb körben, már nem csak a településen asszisztálnak, hanem a környező településeken is a helyi közösség életét segítő feladatokat látnak el a gyerekek. Az esemény minden évben egy közös ebéddel zárul. A koordinátor elmondása szerint „a tevékenységnek egyrészt közösségformáló hatása van, másrészt a gyerekek megtanulják, hogy jó és hasznos másoknak segíteni miközben fejlődik a szociális érzékük és a környezetük is rendezettebbé válik”.

A Bajai III. Béla Gimnázium szorosan együttműködik a helyi Rotary Klubbal és a Rotary Interact Klubbal, melynek elsődleges célja a város civil életébe való bekapcsolódás, illetve a rászorulóknak segítése. Az iskola volt igazgatója és a koordinátor közösen szervezi az ide kapcsolódó közösségi szolgálati feladatokat. A klub Baja és környékén élő hátrányos helyzetű gyerekeket próbálja többféleképpen támogatni; programokat szervez nekik, adománygyűjtést, melynek lebonyolításában az iskola diákjai is részt vesznek. A gyerekek az IKSZ keretében segítenek a karácsonyi és húsvéti ajándékok csomagolásában, kiosztásában is. Évente háromszor szervez az egyesület jótékonyági futást, melynek szervezésében és lebonyolításában szintén részt vesznek a tanulók. A koordinátor elmondása alapján a feladatok a társadalmi felelősségvállalást tanítják meg a diákoknak, miközben fejlődik a szociális érzékük, valamint empátikusabbakká válnak.

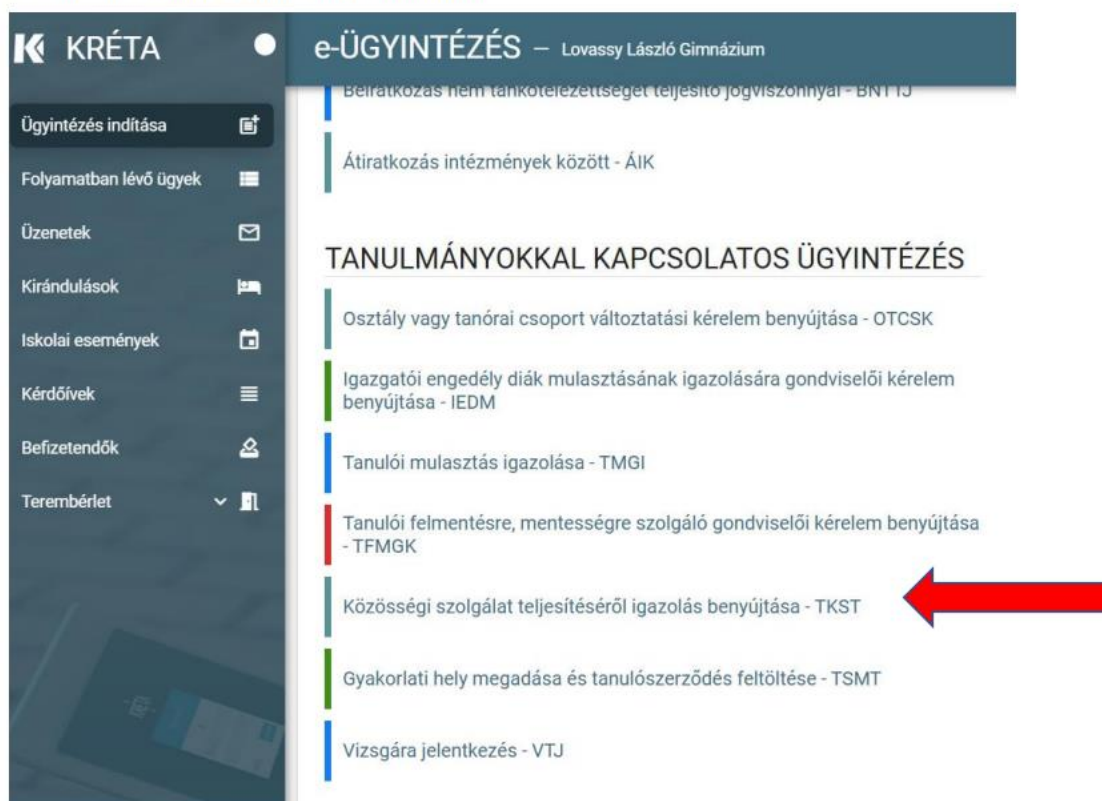
³ Bővebb információ: <https://72ora.hu/a-72-orarol/mi-is-ez>

A Kaposvári Táncsics Mihály Gimnáziumban egy volt diák hozta létre a Táncsics Karitatív Diákkört, melynek tevékenységeibe már korábban is bekapcsolódtak a diákok, de ennek keretei egy éve intézményesültek is az iskolában. Jelenleg 60-70 gyerek segíti az iskolából a szervezet munkáját. A főbb feladatok közé tartozik az ételosztás, a ruhagyűjtés, a cipősdoboz akció, a helyi óvodát segítő feladatok, a hajléktalanok és idősek támogatása, illetve egyéb jellegű karitatív feladatok, melyekért van, hogy közösségi óraszámokat is elszámolnak a diákoknak. A szervezethez futnak be az igények más karitatív jellegű szervezetektől is (pl. Vöröskereszt), ami alapján mozgósítják a gyerekeket. A feladatok igen nagy népszerűségnek örvendenek, illetve jellemzően csoportban végzik a gyerek, ami még tovább növeli a kedveltségét. Van, hogy egész osztályok együtt mozdulnak meg egy-egy teljesítendő feladat érdekében (pl. idősek otthonában segítenek, ételosztás stb.). A gyerekekben a karitatív feladatok hatására kialakul az empátia, fejlődik a kommunikációs készségük, illetve a pályaválasztásukra is hatással van.

Az IKSZ-hez kapcsolódó jó gyakorlatok szintén népesebb csoportjába soroltuk azokat az intézményeket, melyek az adminisztráció **informatikai támogatását** és ezáltal egyszerűsítését, átláthatóbbá tételét tűzték ki célul. A Lovassy László Gimnáziumban a közösségi szolgálat teljes adminisztrációja digitálisan történik, melyre a KRÉTA TKST felületét használják. A diákok gyűjtik be a fogadóintézményektől a közösségi szolgálati tevékenység elvégzése után az erről szóló igazolásokat (nyomtatványok a honlapon), majd az igazolás digitalizált formáját a szülő feltölti a TKST felületre, ezzel igazolja a gyermeke által teljesített közösségi szolgálatot. A KRÉTA a beadott igazolások alapján automatikusan létrehozza a naplót, így a papír alapú közösségi naplót nem is használják az iskolában. Az iskolán belüli teljesítéseket az igazoló személy adja át az iskolatitkárnak, aki szintén rögzíti a felületen az óraszámokat.

A koordinátor elmondása szerint a rendszer előnye az átláthatóság mellett az, hogy a diákoknak nincs papíralapú naplója, így nem történhet olyan, hogy a diák elhagyja vagy nem adja le időben a dokumentumot. A felület használatával csökken az adminisztráció, illetve a diák, a szülő és az osztályfőnök is folyamatosan látja, ellenőrizheti, hol tart a diák az 50 óra teljesítésével. A koordinátor szerint főleg a nagy gyereklétszámú intézményekben óriási segítség, ha a Kréta rendszer kezeli az IKSZ teljesítéséről szóló óraszámokat, igazolásokat.

További előny, hogy minden iskolában hozzáférhető és megvalósítható. Hátránya viszont, hogy a fogadószervezetek átlátására, listázására és a fogadószervezetekhez való jelentkezésre már nem képes a felület, pedig ez nagy segítség lehetne a koordinátoroknak, illetve a diákoknak is, ahogy a következő jó gyakorlat erre rámutat.

Az IKSZ informatikai fejlesztését támogató jó gyakorlatra jó példa az SZTE Báthory István Gyakorló Gimnázium és Általános Iskolában kifejlesztett komplex informatikai rendszer. A KRÉTA használata előtt saját akkori informatikus kollégájuk fejlesztett egy e-naplót. Az intézmény saját igényeire fejlesztett, jogvédett – e-naplónak van egy IKSZ-szel kapcsolatos modulja is. A fogadóintézmények, szerződő felek adatain át az egyes osztályok, tanulók jelentkezése, teljesítése stb. kiválóan nyomon követhető a rendszer által tanévekre visszamenőleg is. A rendszer lehetővé teszi, hogy a diákok folyamatosan lássák, hogy mely szervezetekhez (tevékenységi területenként kategorizálva), hány órában, milyen határidővel lehet éppen jelentkezni. Nyomon követhetik, hogy eddig hányan jelentkeztek egy-egy adott feladatra, illetve hány diákot várnak még. A koordinátornak leegyszerűsödött a diákok összegyűjtése, mivel nem kellett az osztályokat felkeresve toborozni a gyerekeket, a diákok pedig a felületre belépve szabadon fel- illetve lejelentkezhetnek az adott IKSZ feladatokra. A jelentkezés határideje után a rendszer leadminisztrálta a jelentkezőket és létrehozott egy adatbázist a jelentkezők névsorával, amit a partnerszervezeteknek egyből tovább lehetett küldeni. A koordinátor vagy osztályfőnök a teljesítést követően ellenőrizte, hogy valóban elvégezte-e a diák az adott óraszámot és berögzítette a rendszerbe. A pedagógusok és diákok felülete kicsit eltér egymástól; a tanárok láthatták, hogy egy-egy diák hány órát teljesített a

közösségi szolgálat 50 órájából. A koordinátor a teljesítési lehetőségeket, fogadóintézményeket, a szervezetek adatait is elérte, míg a diákok saját teljesítéseiket láthatták, illetve a felületen keresztül önállóan tudtak jelentkezni az aktuális lehetőségre.

Adminisztrációs felület

Közösségi szolgálat

Kiss Ágnes (admin)Kijelentkezés

Szervezetek

Új szervezet felvétele és lista.

Megnyitás

Kapcsolattartók

Új kapcsolattartó felvétele és lista.

Megnyitás

Munkák

Új munka kiírása, lista.

Megnyitás

Jelentkezések

Összes jelentkezés, lejártaknál e-mail gombbal.

Megnyitás

adminisztrációs főmenü

Diákok felülete

Közösségi szolgálat

Nagy Anna (diák)Kijelentkezés

Elérhető munkák

Jelentkezési határidőn belüli, még elérhető munkák.

Megnyitás

Saját jelentkezéseim

Lemondás a határidőig.

Megnyitás

diák főmenü

Közösségi szolgálat

Nagy Anna (diák)Kijelentkezés

Elérhető munkák

Vissza

ID	Szervezet	Leírás	Hely	Kezdés	Hossz	Min	Max	Jelentkezők	
8	Városi Könyvtár	Népszerűsítő nap	Fő utca 3.	2025-12-01 15:00:00	3 óra	5	8	0	Jelentkezem

itt jelentkezik a diák

Közösségi szolgálat Kiss Ágnes (admin) Kijelentkezés

Munkák Vissza

Új munka kiírása

Szervezet

-- válassz --

Leírás

Helyszín

Kezdés (YYYY-MM-DD HH:MM:SS)

2025-10-20 09:00:00

Hossz (óra) 1-5

3

Min. létszám

1

Max. létszám

3

Jelentkezési határidő (YYYY-MM-DD HH:MM:SS)

Kiírt munkák

ID	Szervezet	Kezdés	Hossz	Határidő	Min. létsz.	Jelentkező	Hely
5	<a>Pécsi Janus Pannonius Gimnázium	2025-10-22 15:00:00	3 óra	2025-10-10 12:00:00	3	1	Pécs, Mária utca 1
6	<a>Teszt Alapítvány	2025-10-20 09:00:00	3 óra	2025-10-06 18:00:00	1	1	Pécs, Fő u. 1.
3	<a>Kutyamenhely Alapítvány	2025-10-20 08:00:00	5 óra	2025-10-18 18:00:00	1	0	Pécs, Tavaszi u. 9.
2	<a>Városi Könyvtár	2025-10-18 10:00:00	4 óra	2025-10-16 18:00:00	1	0	Pécs, Kossuth tér 4.
1	<a>Zöld Liget Idősek Otthona	2025-10-15 09:00:00	3 óra	2025-10-13 18:00:00	2	1	Pécs, Rózsa u. 12.
4	<a>Városi Könyvtár	2025-09-15 10:00:00	3 óra	2025-09-13 18:00:00	1	1	Pécs, Kossuth tér 4.

A koordinátor szerint ezt a felületet a „részletesség, átláthatóság, ugyanakkor egyszerűség és rövidebb ügymenet jellemzi, mint a KRÉTA rendszert.”

Javaslat érkezett arra vonatkozóan, hogy a Krétát ki lehetne egészíteni egy plusz funkcióval ehhez a felülethez hasonlóan, melyen keresztül a diákok láthatnák, hogy éppen mely fogadóintézménynél, milyen IKSZ teljesítési lehetőségek vannak, kiegészítve egy rövid feladatleírással. A fogadóintézményekhez való jelentkezést a Kréta felületén keresztül a diákok önállóan is tudnák intézni, megkönnyítve és átláthatóbbá téve mind a pedagógusok, mind a diákok számára. A koordinátor elmondása szerinte a „Kréta felületen keresztül jelenleg ugyan tudok a diákoknak üzeni, de sokkal bonyolultabb, mert nincs egy felületet, ami mutatná az aktuális lehetőségeket a diákoknak, hanem külön kell küldözgetni minden diáknak egy-egy fogadóintézmény által kínált lehetőséget. A Krétán keresztül a diákok nem tudnak automatikusan regisztrálni sem egy-egy feladatra, hanem rajtam keresztül tudnak csak jelentkezni.”

A rendszer fejlesztője, Fodor Zsolt szerint bármelyik iskolában működhetne egy ilyen önálló alkalmazás, egy az egyben is át lehetne venni a rendszer telepítése után.

A monitoring vizsgálat tapasztalatai alapján az iskolák egyre nagyobb figyelmet szentelnek a **bevezető, érzékenyítő foglalkozásoknak**, melyek között szintén nagyon jó gyakorlatokat találtunk a látogatások során. A Szent Mór Katolikus Óvoda, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Gimnázium IKSZ koordinátora egy civil szervezet képviselőjét vonja be a

közösségi szolgálathoz kapcsolódó felkészítő foglalkozásba, mely nagyon népszerűvé vált a gyerekek körében, illetve az érzékenyítés szempontjából is nagyon hatékonynak bizonyul.

A Baranya vármegyei Civil Közösségi Szolgáltató Központ szakmai tanácsadója Váradiné Kiss Krisztina 4 évvel ezelőtt ajánlotta fel, hogy egy 2-3 órás játékos foglalkozás keretében segít az iskola koordinátorának a szolgálat megkezdése előtt a felkészítés, illetve érzékenyítés szakaszában. Az országos lefedettségű projekt célja, hogy minden megyében a civil központok elősegítsék, népszerűsítsék a fiatalok körében az önkéntes tevékenységet. Az érzékenyítő foglalkozás egy „Alakulj”⁴ nevű társasjátékon alapszik, melynek célja, hogy a gyerekek élményeken keresztül éljék meg az önkéntességet.

A foglalkozás első, elméleti része a közösségi szolgálat általános bemutatásával kezdődik, illetve a megértést egy kifejezetten fiataloknak szóló filmmel is segítik. A diákok az előadás és film által jobban megértik, hogy milyen pozitív hozadékaik vannak a közösségi szolgálatnak, illetve miért jó önkéntes tevékenységet végezni. Ezt követően átbeszéljük a gyerekekkel, hogy mik azok a civil szervezetek, hogyan lehet egy szervezetet megalapítani, milyen feltételei vannak, milyen tapasztalatokat szerezhettek ezeken a helyeken, illetve, hogy hogyan, milyen szempontokat érdemes figyelembe venni egy-egy szervezet kiválasztásánál. Ezt követően mindig részletesebben is bemutatkozunk egy, a koordinátorral is egyeztetett civil szervezet; mi a fő tevékenységük, milyen közösségi szolgálati tevékenységet lehet náluk végezni.

A második részben a gyerekek csoportokba rendeződve kitalálnak, vagy előre megadott szempontok alapján megalakítanak egy civil szervezetet. A diákok beosztják a szervezethez kapcsolódó feladatokat; minta alapján alapító okiratot készítenek, tisztségviselőket választanak, kitalálják a tevékenységeiket, illetve azt is, hogy milyen feladatokra, hogyan tudnak önkénteseket fogadni. Ezután minden csoport bemutatja a saját civil szervezetét, majd a bemutatók alapján a diákoknak ki kell választaniuk, hogy melyik szervezethez és miért mennének önkénteskedni. A játék kelléke mindössze egy alapszabály minta, amit a gyerekeknek kell kitölteni a választott tevékenységük alapján (nevet tagokat választani, tevékenységeket, célokat stb.), illetve néhány kártya, amin a gyerekek megszerkeszthetik saját névjegykártyájukat (külső-belső tulajdonságok, erősségeik) és ezek alapján választanak önmaguknak és a szervezet tagjainak is feladatokat. Az eddigi tapasztalatok alapján leginkább az állatvédő, a sport, illetve a szociális egyesületet preferálják leginkább a diákok.

⁴ A játék Győri Zoltán tréner, coach, játékefejlesztő nevéhez fűződik.

Ez a jó gyakorlat egy az egyben, változtatás nélkül más iskolában is alkalmazható, adaptálható. Több iskolában is kipróbálták a játékot, mindenhol jól működött, a gyerekek szívesen vettek részt benne.

Bár a tankerületeken keresztül az iskolákat tájékoztatják erről az IKSZ-hez kapcsolódó lehetőségről, a tapasztalat azt mutatja, hogy az iskolák a sok programra és elfoglaltságra hivatkozva jellemzően nem élnek a lehetőséggel. Ennek ellenére a foglalkozás nagy segítséget nyújthat az IKSZ-hez kapcsolódó felkészítő alkalmak során mind a koordinátoroknak mind a diákoknak, mert sokkal hatékonyabb, élményszerűbb, mint egy általános felkészítő óra, illetve a diákok is motiváltabbá válhatnak az IKSZ iránt, ha tudják miért jó, miért hasznos ezt végezni, illetve milyen típusú szervezetekhez tudnak menni.

A koordinátor elmondása alapján a program további hozadéka, hogy a 9. évfolyamos diákok év elején még csak felszínesen ismerik egymást, de a közös feladat és ötletelés közelebb hozza egymáshoz a tanulókat.

Van, ahol a felkészítő foglalkozásokat szituációs játékokkal egészítik ki. Különböző helyzeteket modelleznek, játszanak el csoportban a bevezető órákon a gyerekek, például, hogy hogyan viselkednének egy idősek otthonában, egy óvodában. Főleg arra helyezik a hangsúlyt, hogy a gyerekek lássák, megtapasztalják, hogyan kell pl. egy elesett, segítségre szoruló emberrel viselkedni, illetve, milyen kommunikációra van szükség ezekben a helyzetekben. A jelenetek eljátszása után részletesen is átbeszéljük a szituációkat, pl. mit lehetett volna másképpen csinálni, másképp mondani. A felkészítő foglalkozásból 1-2 órát szánunk ezekre a szituációs helyzetgyakorlatokra, a többi időben általános tájékoztatás, érzékenyítés zajlik az iskolában. Ezt az IKSZ-hez kapcsolódó jó gyakorlatot egy az egyben lehetne más iskoláknak is adaptálni, de át is lehet alakítani, tovább is lehet fejleszteni.

Az IKSZ felkészítő foglalkozásokhoz kapcsolódó jó gyakorlatok között ebben az évben is meg kell említenünk azokat az iskolákat melyek az IKSZ népszerűsítésére **börzét** szerveznek. A Kürt Alapítványi Gimnáziumban az Educatio kiállítás mintájára az év elején lehetőséget kapnak a fogadó szervezetek, hogy részletesebben is bemutatkozzanak, illetve a diákok feltehetik kérdéseiket a szervezetek képviselőinek. A tanulók is megerősítették, hogy ez az alkalom amellet, hogy nagyon érdekes, segíti őket a megfelelő fogadóhely kiválasztásában is.

Ebben az évben egy olyan iskolát találtunk, ahol az IKSZ teljesítésébe **gyermekkoordinátorokat** vonnak be a koordinátor munkájának segítésére. Ebben az intézményben a diákönkormányzat tagjai tájékoztatják a diákönkormányzati tagokat az éppen

aktuális lehetőségekről. Ha egy fogadószervezet jelzi, hogy diákokra lenne szüksége akkor a diákönkormányzati vezetők szólnak a diákönkormányzati tagoknak, akik a saját osztályukban tájékoztatják az osztálytársaikat az adott lehetőségről, összegyűjtik a jelentkezőket és a jelentkezők listáját átadják a koordinátornak. Így a diákönkormányzati tagok osztják ki, szervezik meg saját osztályukban az éppen aktuális lehetőségeknek megfelelően a fogadóhelyeket, IKSZ feladatokat. Ez nagyban segíti az IKSZ koordinátor munkáját.

A fogadóintézmények számának növelése, illetve csökkentése is szerepelt az iskolák által említett jó gyakorlatok között. A Miskolci Zrínyi Ilona Gimnáziumban felmerült, hogy a nemcsak a szolgálat helyszínével, hanem annak változatosságával is javítani lehetne a diákok motivációján. Az intézmény ebből kiindulva nagy számban kötött együttműködési megállapodást fogadó intézményekkel, így a diákok szélesebb választékból válogathatnak. A koordinátor elmondása alapján „több fogadó intézmény kifejezetten aktívan vesz részt az együttműködésben, és külön jelzéssel élnek, amikor lehetőségük van újabb tanulók fogadására.”

A Kürt Alapítványi Gimnáziumban két évvel ezelőtt új szabályozást vezettek be és korlátozták azon fogadóintézmények számát, ahol a diákok közösségi szolgálatot végezhetnek. Innentől kezdve csak az iskola által preferált és támogatott civil szervezetekhez mehetnek a diákok a programot teljesíteni. További elvárás, hogy minimum három különböző helyen teljesítsenek a diákok szolgálatot. A koordinátor szerint a változtatás hatására látszik, hogy „a diákok sokkal tudatosabban végzik az IKSZ-hez kapcsolódó feladatokat, sokkal komolyabban veszik, illetve jobban is ellenőrizhető a teljesítésük, mint korábban”. Továbbá előírták, hogy nem lehet az iskolában teljesíteni a közösségi szolgálatot, mert alapvető dolognak tartják, hogy „a saját közösségéért, a saját iskoláéért nem valamiféle jutalom érdekében cselekszel, hanem ennek belső tevékenységnek kell lenni, ami szívből jön a sulióért, önzetlenül”. Később némileg változtatni kellett a belső szabályozáson, mert az a kiválasztott 30 fogadóintézmény, akivel nagyon aktívan tartotta az iskola a kapcsolatot, végül kevésnek bizonyult, így most nincs limitálva a fogadóintézmények száma, de az iskola által kiválasztott irányelveket követve továbbra is megszűrik a fogadóintézmények körét. Fontos szempont az is, hogy minden diák számára elérhetőnek kell lennie az adott szervezetnek, tehát nem kötnek szerződést olyan intézménnyel, ahova csupán 1-2 gyerek mehet csak teljesíteni.

Fejlesztési javaslatok

- Az **igazgatókkal** készített interjúk eredményei alapján a javaslatok jelentős hányada a közösségi szolgálat rendszerének digitalizációjához és az adminisztrációs folyamatok egyszerűsítéséhez kapcsolódott. A válaszadók egy olyan online felület vagy mobilalkalmazás létrehozásának szükségességét emelték ki, amely országos vagy regionális szinten tartalmazná a közösségi szolgálatra alkalmas fogadószervezetek adatbázisát. A platform lehetővé tenné a célzott keresést település, érdeklődési terület és fogadóképesség szerint, továbbá részletes információkat biztosítana az adott szervezetek által kínált tevékenységi lehetőségekről, a fogadható diáklétszámról, valamint a felhasználói visszajelzések megjelenítéséről is.

„Nagy segítséget jelente, a fogadó szervezeteknek egy – akár vármegyei illetékességgel készített – listában történő felsorolása, ahonnan ki tudnánk mi és a gyerekek is választani a számunkra/számukra megfelelő szervezeteket.”

- A javaslatok másik központi eleme az adminisztrációs terhek mérséklése volt. A megkérdezett intézményvezetők szerint a közösségi szolgálathoz kapcsolódó adminisztratív feladatokat célszerű lenne csökkenteni, és a felszabaduló időt a program hatékonyabb működésének biztosítására fordítani. Ennek egyik lehetséges módja egy, a Vas vármegyei gyakorlat mintájára működő szervezet létrehozása lenne, amely részben vagy teljes egészében átvállalná az iskolai adminisztrációs teendőket. Ezzel párhuzamosan felmerült a folyamatok teljes körű digitalizálásának igénye is, amely a tanulók közösségi szolgálatának nyomon követését és az adatok egységes kezelését nagymértékben megkönnyítené.

A papíralapú dokumentációval szemben egy digitális, iskolai szinten bevezetett szoftver – amely akár országosan is egységes rendszerként működhetne – átláthatóbbá, hatékonyabbá és rugalmasabbá tehetné a közösségi szolgálat szervezését és nyilvántartását. Az ilyen informatikai megoldás hozzájárulna az egységes adatszolgáltatáshoz, az iskolák közötti együttműködés erősítéséhez, valamint az adminisztrációs folyamatok modernizálásához. Az interjúk során egyre többen említik a KRÉTA informatikai rendszer továbbfejlesztését, bizonyos funkciókkal való kibővítését is. A javaslatok között elhangzott, hogy egyszerűbb lenne, ha a KRÉTA-n

keresztül lehetősége lenne a szülőknek és a diákoknak a fogadószervezetekhez való jelentkezésre.

- A javaslatok szintén meghatározó része a tavalyi évhez hasonlóan a koordinátoroknak járó órakedvezményhez, illetve külön koordinátori státuszhoz, valamint plusz anyagi juttatáshoz kapcsolódott. A feladatkörhöz kapcsolódó órakedvezmény bevezetése jelentősen hozzájárulhatna a közösségi szolgálat szervezésének hatékonyabb működéséhez. Ez a könnyítés lehetővé tenné, hogy a koordinátor több időt és figyelmet fordítson az IKSZ rendszerének fejlesztésére, az együttműködések elmélyítésére, valamint a diákok támogatására.
- A fogadószervezetek visszajelzéseinek szervezett keretek közé szorítása ebben az évben is többször megjelent a javaslatok között. Felmerült egy online kérdőív létrehozása, melyet a fogadószervezetek az óraszámok igazolása után töltenének ki a diákok munkájával kapcsolatban. A kiemelkedően teljesítő diákok jutalmazása, szóbeli dicsérete már a tavalyi monitoring során is felmerült, mint ösztönző jó gyakorlat. A pozitív visszajelzések növelnék a diákok motivációját a közösségi szolgálat iránt.
- Minden évben felmerül javaslatként a nem tanítási napokon teljesíthető órák számának emelése. A tanulók esetében a leterheltség miatt a többség a nyári szünet alatt végzi a közösségi szolgálatot, amikor több időt tudnak tölteni egy-egy rendezvényen. Éppen ezért a napi teljesítési korlátokat érdemes lenne átgondolni, mert pl. egy táborban ennél jellemző módon több időt töltenek, vagy kollégistaként csak hétvégén tudják év közben a tevékenységeket ellátni így az óraszámok teljesítése nagyon elhúzódhat.
- A felsőbb éves diákokat jobban be lehetne vonni a tapasztalatok, vélemények megosztásával a feldolgozás folyamatába. A pozitív tapasztalattal rendelkező diákok megoszthatnák élményeiket a szolgálatot most kezdő diákokkal. A kortárshatás nagyon fontos lenne a program tekintetében.
- A pozitív élmények szélesebb körű publikálására is érkezett javaslat (pl. honlap, Facebook, fórumok, börszék által). A pozitív tapasztalatok egyértelműen húzóerőt jelentenek a közösségi szolgálatba újonnan bekapcsolódó tanulók számára.
- Felmerült, hogy jó lenne más intézmények jó gyakorlatait is megismerni, melyeket különböző szakmai műhelyeken, fórumokon lehetne népszerűsíteni, bemutatni. Hasznos lenne a jó gyakorlatoknak egy gyűjteménye, melyek online formában mindenki

számára elérhetőek lennének és segítséget, ötletet adhatnának, megoldást kínálhatnának egy-egy felmerülő probléma, kérdés esetén. Ezeket a gyakorlatokat egymástól át lehetne venni (esetleg a koordinátor másik intézménybe látogatásával), más iskolák programjába be lehetne építeni. Az idei monitoring vizsgálatnál is láthattuk, hogy az iskolai közösségi szolgálathoz kapcsolódó jó gyakorlatok nagy része minimális ráfordítással, vagy csekély átalakítással adaptálható lehetne.

- Hasznos lenne a koordinátoroknak a közösségi szolgálathoz kapcsolódó szakmai műhelyeket is szervezni, ahol kicserélhetnék, megoszthatnák tapasztalatikat, megismerhetnék egymás jó gyakorlatait. Ez akár online, akár offline formában is megvalósulhatna.
- Javaslatként fogalmazódott meg, hogy ne csak a gimnáziumi évek alatt végzett, az adott szakmához kapcsolódó közösségi szolgálatért járjon többletpont az egyetemeken, hanem az 50 órán felül végzett önkéntes munkáért, amelyet jól ellenőrizhető, dokumentált körülmények között végezzenek a diákok.
- Felmerült, hogy érdemes lenne a közösségi szolgálat bevezetését – ha nem is ugyanebben a formában, de hasonlóan - már általános iskolás kortól bevezetni. Ebben az életkorban még hatékonyabban lehet a gyerekeket érzékenyíteni, társadalmi felelősségvállalásukat fejleszteni.
- Jelenleg kevés az információ a felvételi során adható közösségi szolgálati teljesítéshez kapcsolódó plusz pontokkal kapcsolatban, ezért hasznos lenne egy olyan online elérhető lista, amelyben azon felsőoktatási intézmények találhatók meg, ahol a közösségi szolgálati órák többletpontszámként beszámíthatók. Az iskolák mellett információt nyújthatna még a plusz pont beszámításával kapcsolatos legfontosabb tudnivalókról.
- A **koordinátorok** által megfogalmazott javaslatok között szintén hangsúlyos szerepet kapott az adminisztrációs folyamatok csökkentésének és egyszerűsítésének igénye. Többen kiemelték, hogy a közösségi szolgálattal kapcsolatos dokumentumok egy része digitális formában hatékonyabban kezelhető lenne. Különösen a közösségi napló digitalizációját tartották fontosnak, mivel annak papíralapú kezelése gyakran nehézkes, a dokumentumok begyűjtése pedig jelentős időráfordítást igényel, illetve van, amikor elveszti a tanuló. A válaszadók szerint az adminisztratív kötelezettségek mérséklése lehetőséget teremtené arra, hogy a hangsúly inkább a program pedagógiai és közösségi

élményjellegére, valamint a diákok személyes fejlődését támogató aspektusaira helyeződjön.

- Ebben az évben is felmerült, hogy érdemes lenne a közösségi szolgálathoz kapcsolódó feladatok ellátására egy külön – vagy részmunkaidős – pedagógusi státusz létrehozása, különösen a nagyobb tanulólétszámú intézmények esetében. A válaszok rámutattak arra is, hogy ez nemcsak a program hatékonyabb szervezését tenné lehetővé, hanem érdemben hozzájárulna az iskolai koordinátorok leterheltségének csökkentéséhez is. Emellett több javaslat hangsúlyozta az órakedvezmény biztosításának és az adminisztratív feladatokban nyújtott támogatásnak a fontosságát, amelyek szintén elősegítik a közösségi szolgálat rendszerének fenntartható és hatékony működését.
- A koordinátorokkal készült interjúk során is megjelent a közösségi szolgálathoz kapcsolódó jó gyakorlatok gyűjtésének, megismerésének, szélesebb körben való elérésének az igénye. Ezen kívül olyan szakmai fórumok létrehozása is szükséges lenne, ahol a koordinátorok tapasztalatot cserélhetnének, megoszthatnák egymással véleményüket, feltehetnék esetleges kérdéseiket.
- Indokolt lenne a közösségi szolgálathoz kapcsolódó bevezető, felkészítő tevékenységek tudatos fejlesztése, illetve az érzékenyítés hangsúlyosabbá tétele, mivel a vizsgált korosztályban jelentős eltérések tapasztalhatók mind a tanulók, mind a szülők hozzáállásában az iskolai közösségi szolgálathoz való viszonyulás tekintetében. A motivációs szint növelése érdekében célszerű olyan kommunikációs és pedagógiai eszközöket alkalmazni, amelyek elősegítik a program társadalmi jelentőségének megértését, valamint a diákok személyes elköteleződésének és pozitív attitűdjének kialakítását. Ahogy a jó gyakorlatok között is láthattuk, ennek egyik lehetséges módja szituációs játékokat játszani a gyerekekkel, melynek hatására jobban átérezhetik a hátrányosabb helyzetű emberek, gyerekek helyzetét. Lehetne érzékenyítő kisfilmeket vetíteni, illetve az eddigi tapasztalatok alapján a felsőbb évesek élménybeszámolói is növelhetik a felkészítő foglalkozások eredményességét.
- Itt is többször felmerült a KRÉTA rendszer informatikai továbbfejlesztése, kiegészítése egy sokrétűbb, több lehetőséget adó közösségi szolgálati modullal, ahol minden egy helyen intézhető lenne; a diákok tájékoztatása, a fogadóintézményekhez való jelentkezés, az óraszámok adminisztrálása, diáknapló stb. A KRÉTA rendszerrel kapcsolatban további javaslatként merült fel, hogy a közösségi szolgálat

beszámolójának elkészítéséhez nélkülözhetetlen adatok kinyeréséhez a közösségi szolgálattal kapcsolatos intézményi adatokhoz való hozzáférés engedélyezése.

- Célszerű lenne a közösségi szolgálatért a felsőoktatásban adható pluszpontok rendszerét szélesebb körben ismertetni és tudatosítani a tanulók körében, annak érdekében, hogy a program motiváló hatása erőteljesebben érvényesüljön. A koordinátorok körében is elhangzott az a javaslat, hogy az 50 órán felül teljesítők is kaphatnának plusz pontot a felvételi eljárás során.
- A tanulók körében leggyakrabban megfogalmazott ajánlás – amely már a korábbi monitoringvizsgálatok során is rendszeresen megjelent – a tanítási napokon kívül teljesíthető közösségi szolgálati órák számának növelésére irányul. A beszámolók alapján előfordul, hogy egyes gyakorlati napokon a diákok 7–8 órán keresztül végeznek segítő tevékenységet, azonban az 5 órát meghaladó időtartam adminisztrációjára jelenleg nincs lehetőség.
- Ezzel összefüggésben a tanulók igényt fogalmaztak meg arra is, hogy nagyobb autonómiát kapjanak a fogadóintézmények és tevékenységi területek megválasztásában, annak érdekében, hogy a végzett feladatok jobban illeszkedjenek az egyéni érdeklődési körükhöz és kompetenciáikhoz. A fogadóintézmények kapcsán a diákok részéről is elhangzott, hogy hasznos lenne, ha létezne egy központi adatbázis, szűrési lehetőségekkel, mely a lehetséges partnerintézményeket és azok adatait tartalmazná.
- Szintén visszatérő javaslatként fogalmazódott meg a közösségi szolgálat csoportos formában történő teljesítésének ösztönzése és lehetőségeinek bővítése. A diákok véleménye szerint a közös részvétel növeli a motivációt, elősegíti a kooperációs készségek fejlődését, valamint támogató közegként hat a visszahúzódóbb, szorongóbb tanulók számára is.
- Felmerült, hogy az 50 óra közösségi szolgálat teljesítését 11. évfolyam végére kellene előírni, mivel a későbbi teljesítés a tanulók számára frusztráló lehet, és hátráltathatja az érettségire való hatékony felkészülést.
- A diákok részéről is javasolt, hogy a felsőbb évfolyamos diákok a bevezető foglalkozásokon meséljék el, mutassák be az 50 órás közösségi szolgálat során szerzett tapasztalataikat és élményeiket, adjanak tanácsot, javasoljanak fogadóintézményeket a most kezdő diákok számára, mivel ez motiváló hatással lehet rájuk.
- A tanulók kiemelték, hogy a fogadószervezetek tevékenységeinek és működési területeinek előzetes megismerése jelentősen hozzájárulhat az érdeklődés felkeltéséhez

és a tudatosabb választáshoz. Ennek érdekében javasolták, hogy a szervezetek mutakozzanak be a felkészítő, bevezető foglalkozások során, illetve speciálisan erre a célra szervezett börzéken.

- A diákok javasolták a közösségi szolgálat naprakész, fiatalokat megszólító marketingjének erősítését, valamint a közösségi média felületeken való gyakoribb megjelenését. Egy népszerűsítő kisfilm vagy a fiatalok számára készült, saját weboldal hozzájárulhatna ahhoz, hogy a diákok közelebb kerüljenek a közösségi szolgálathoz, és ezáltal az önkéntesség iránti elköteleződésük is erősödjön.

Összegzés

A Jelentés a 2024/2025 tanévben kiválasztott 40 intézmény monitoringvizsgálatának tapasztalatait összegzi. A többlépcsős vizsgálat ebben az évben is megerősítette, hogy a közösségi szolgálat a vonatkozó szabályoknak megfelelően működik, illetve annak dokumentálását és az ehhez kapcsolódó adminisztratív tevékenységeket a bevont intézmények az előírásokat betartva végzik.

A vizsgálat alapján látszódik, hogy a közösségi szolgálat bevezetése óta az iskolák egyre inkább átlátják a közösségi szolgálathoz kapcsolódó dokumentációt, illetve egyre gördülékenyebbé válik az ezzel kapcsolatos feladatok ellátása, egyre sikeresebben birkóznak meg az esetlegesen felmerülő problémákkal.

Megállapítható, hogy a fogadókör felkutatása továbbra sem jelent problémát az iskolák és a diákok számára, illetve a szervezetekkel is jellemzően elégedettek az érintettek. A partnerszervezetekkel kapcsolatban kettős hozzáállás figyelhető meg: tavaly elindult egy folyamat, melynek eredményeképpen az intézmények elkezdtek felülvizsgálni és a korábbi tapasztalatok alapján szelektálni, szűkíteni partnerszervezetük listáját. Az idei monitoring vizsgálat során egy másik vélemény is megfogalmazódott; többen a partnerszervezetek bővítésére tettek javaslatot, annak érdekében, hogy a diákok minél szélesebb körből, érdeklődési körüknek leginkább megfelelő fogadószervezetet választhassanak.

A vizsgálat alapján ugyanakkor látható, hogy az elmúlt években az iskolák többségében kialakult egy stabil partneri hálózat: ma már azok az intézmények, akikkel rendszeres kapcsolatban állnak az intézmények, maguktól keresik meg az iskolákat, és kínálnak lehetőséget a tanulóknak közösségi szolgálatuk teljesítésére.

Az interjúk és kérdőívek válaszai továbbra is megerősítették, hogy a közösségi szolgálat több szempontból is pozitív hatást gyakorol a diákok kompetenciáira. Az intézményvezetők és koordinátorok a közösségi szolgálat pozitív hatásaként az empátiát, a kommunikációt, az együttműködési készséget, a szociális nevelést, a munka világával való ismerkedést, a szolidaritást említették. A szolgálat hatására a diákok nyitottabbá, elfogadóbbá, toleránsabbá válnak, fejlődik az alkalmazkodóképességük, önbizalmuk, kitartásuk és kreativitásuk.

Elmondható, hogy a tanulóknak az előző évekhez hasonlóan még mindig jellemzően pozitív az attitűdje a közösségi szolgálattal kapcsolatos programról, annak ellenére, hogy jelen van egy

kettősség a közösségi szolgálathoz való hozzáállásban; a diákok hasznosnak tartják, ugyanakkor kötelező jellege ront a megítélésén, illetve a tanulók viszonyulásán.

A fogadóintézmények visszajelzéseinek hiányosságaira is felhívta a vizsgálat a figyelmet. Minden évben megfogalmazódik, hogy a visszajelzések szervezett keretek közé szorítása elengedhetetlen lenne a diákok motivációjának növelése érdekében.

A monitoring vizsgálat továbbra is megerősítette és kiemelte a felkészítő, bevezető foglalkozások és a reflexió jelentőségét. A jó gyakorlatok között is látható, hogy egyre több ötletük van az intézményeknek arra vonatkozóan, hogy hogyan lehetne eredményesebbé tenni ezeket az alkalmakat, ugyanakkor még mindig nem fordítanak elegendő időt és kellő energiát a felkészítő, de főleg a lezárás szakaszára.

A közösségi szolgálattal kapcsolatos legjelentősebb kihívást továbbra is a tanulók motivációjának hiánya jelenti. Az interjúk és javaslatok túlnyomó része e problémakörhöz kapcsolódott; a felkészítő és lezáró foglalkozások hatékonyabb megszervezésének igényéhez, a közösségi szolgálati órák teljesítésének rugalmasabbá tételéhez, a fogadószervezetek visszajelzéseinek szervezett keretek közé helyezéséhez, a tevékenységi területek szabadabb választhatóságához, valamint a csoportos és osztályszintű teljesítési lehetőségek arányának növeléséhez.

E kezdeményezések megvalósítása várhatóan hozzájárulhatna a tanulók elköteleződésének és motivációjának növeléséhez, ezáltal a közösségi szolgálat hatékonyságának és társadalmi hasznosságának erősítéséhez is.